

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

До захисту допустити:

Завідувач кафедри

_____ **Максим БУЛИК**

«15» грудня 2023 р.

«УКРАЇНСЬКО-НІМЕЦЬКІ ВІДНОСИНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ»

Кваліфікаційна робота

здобувача вищої освіти другого
(магістерського) рівня вищої освіти освітньо-
професійної програми

«Міжнародні відносини»

Килівника Руслана Сергійовича

Науковий керівник: Булик М. В., к.політ.н.,
доцент кафедри політології та міжнародних
відносин

Рецензент: Трима К. А., к.політ.н., провідний
науковий співробітник відділу взаємодії
університетів та суспільства Інститут вищої
освіти НАПН України

Кваліфікаційна робота захищена

з оцінкою відмінно / 90 / А

Секретар ЕК

«16» січня 2024 р.

Анастасія ТРОФИМЕНКО

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	8
РОЗДІЛ 2. ПОЛІТИЧНИЙ ВИМІР УКРАЇНСЬКО-НІМЕЦЬКИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ.....	28
РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ ТА ФРН.....	41
ВИСНОВКИ.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	69

ВСТУП

Актуальність теми дослідження «Українсько-німецькі відносини на сучасному етапі» надзвичайно важлива у контексті сучасних геополітичних, економічних та соціокультурних змін. Ці відносини є значним фактором впливу на політичний, економічний та культурний розвиток обох країн, а також на стан та стабільність у Європі. На сучасному етапі Україна знаходиться у складних геополітичних умовах, зокрема у зв'язку з російським агресором. Українсько-німецькі відносини мають велике значення у контексті підтримки України в боротьбі з агресією та зміцнення міжнародного союзництва. Також, економічні зв'язки між Україною та Німеччиною є важливим фактором для обох країн. Німеччина є одним з найбільших торговельних партнерів України в Європі, а український ринок відкриває широкі можливості для німецьких підприємств. Аналіз економічних відносин дозволить виявити потенціал співпраці та ідентифікувати можливості для подальшого розвитку. Крім того, українсько-німецькі культурні зв'язки та співпраця у галузі освіти, науки та мистецтва є важливим елементом обміну досвідом та розширення взаєморозуміння між двома народами. Вивчення цього аспекту відносин має значення для розуміння та поглиблення культурної співпраці між Україною та Німеччиною. Отже, актуальність дослідження українсько-німецьких відносин на сучасному етапі полягає у визначенні політичних, економічних та культурних аспектів цих відносин, їх впливу на обидві сторони, а також у пошуку шляхів подальшого співробітництва та розвитку. Дослідження надасть можливість поглибити нашу розуміння сучасного стану та перспектив українсько-німецьких відносин, сприятиме вдосконаленню стратегічного партнерства між двома країнами та сприяє створенню міцного європейського простору співпраці та миру.

Після анексії Криму та початку російсько-українського конфлікту на сході України геополітичне становище Європейського Союзу стало вирішальним питанням. Відповідь Заходу на події, що розгортаються на східному кордоні ЄС, визначатиме не лише майбутнє дипломатичних відносин, але й потенційну реконфігурацію динаміки влади в усій Європі. У 2014-2015 роках єдина позиція ЄС була побудована на крихкому компромісі між державами-членами, причому позиція кожної держави продовжувала мати значний вплив на виконання політики.

Німеччина є нацією, яка взяла на себе провідну роль в об'єднанні Європейського Союзу для встановлення єдиної позиції проти російської агресії. Це дослідження має на меті дослідити, як змінилася позиція Німеччини, дуже впливової європейської держави, напрямок її «східної політики» та чи відповідає вона інтересам України. Оскільки війна, яка триває в Україні, посилюється по всій країні з 24 лютого 2022 року, а Берлін є критичним гравцем у Брюсселі, оцінка прогресу українсько-німецьких відносин має велике значення.

Об'єктом дослідження є аналіз політичного та економічного вимірів українсько-німецьких відносин на сучасному етапі.

Предметом дослідження є українсько-німецькі відносини на сучасному етапі.

Стан наукової вивченості проблеми. Стан наукової вивченості проблеми українсько-німецьких відносин на сучасному етапі відображений у спеціальній науковій літературі, яка представлена як в українській, так і в зарубіжній науковій спільноті. Дослідження з цієї теми виконуються в рамках політичних наук, міжнародних відносин, економіки, культурології та інших галузей. Українська наукова література присвячена вивченню українсько-німецьких відносин на сучасному етапі широким спектром дослідницьких робіт. Досягнення українських науковців у цій галузі включають аналіз політичних діалогів, економічних зв'язків, культурного обміну та співпраці між обома країнами. Українські дослідження часто

враховують специфіку українсько-німецьких відносин, розглядаючи історичний контекст, політичні виклики та перспективи співробітництва.

Тему україно-німецьких відносин досліджували А. Хім'як, В. Крушинський, В. Грубов, Б. Примак, О. Мітрофанова, Н. Романюк, Н. Сіцінський, О. Гарань, А. Зак, А. Ослунд, А. Умланд, В. Сейбель, Т. Форсберг. Характер німецької сили в міжнародних відносинах досліджували А. Кунья, Г. Галларотті, Г. Молл, С. Булмер, В. Патерсон, Б. Кроуфорд, М. Стаак, С. Сабо, Ч. Грант, Дж. Еберле, Г. Кундані, Л. Фікс, Б. Генс, У. Спек та ін. Проте тема україно-німецьких відносин з початку повномасштабного вторгнення (24 лютого 2022 року) не є висвітлена достатньо, й потребує подальших досліджень.

Метою роботи є глибокий аналіз сучасного стану та перспектив українсько-німецьких відносин. Робота спрямована на вивчення політичного, економічного та культурного вимірів цих відносин з метою з'ясування факторів, які сприяють або перешкоджають співробітництву та партнерству між Україною та Німеччиною.

Завдання магістерської роботи включають:

1. Аналіз теоретичних та методологічних основ дослідження українсько-німецьких відносин на сучасному етапі.
2. Вивчення політичного виміру українсько-німецьких відносин, зокрема аналіз ролі обох країн у міжнародних справах та спільну боротьбу проти сучасних викликів.
3. Дослідження економічного виміру українсько-німецьких відносин, зокрема аналіз торгівлі, інвестицій та можливостей для розвитку економічної співпраці.
4. Висвітлення важливих подій, ініціатив та проєктів, які впливають на українсько-німецькі відносини.

Джерельна база дослідження. Джерельною базою дослідження стали документи договорів, соціологічні дані про підтримку німецьким суспільством політик уряду щодо України та сприйняття України загалом;

рішення органів влади (ЗМІ та Інтернет-джерела); публічні заяви та інтерв'ю політичних лідерів, економічна статистика.

Практичне значення отриманих результатів. Отримані результати магістерського дослідження щодо українсько-німецьких відносин на сучасному етапі мають практичне значення в різних сферах. Результати дослідження можуть бути використані для формулювання політичних рекомендацій та стратегій щодо подальшого розвитку українсько-німецьких відносин. Це може стосуватися співробітництва в міжнародних справах, залучення інвестицій, підтримки реформ та інших аспектів. Дослідження можуть виявити потенційні економічні можливості та спільні проекти між Україною та Німеччиною. Це може допомогти в розробці стратегій для розширення торговельних зв'язків, розвитку інвестиційних проектів та створення нових бізнес-можливостей. : Результати дослідження можуть стати підґрунтям для зміцнення культурного обміну та співпраці між Україною та Німеччиною. Це може включати організацію спільних культурних подій, обмін студентами та науковцями, спільні дослідження та інші ініціативи. Отримані результати можуть бути використані для укріплення дипломатичних відносин між Україною та Німеччиною. Рекомендації, які базуються на дослідженні, можуть сприяти покращенню взаєморозуміння, підтримці спільних інтересів та зміцненню партнерства між двома країнами. Отримані результати можуть використовуватися в подальших наукових дослідженнях у галузі українсько-німецьких відносин. Це може сприяти розширенню наукового розуміння проблеми та подальшому розвитку знань у цій сфері. Практичне значення отриманих результатів полягає у внесенні позитивного внеску в розуміння, планування та розвиток українсько-німецьких відносин у різних аспектах.

Методи дослідження. Основою роботи є як системний, так і структурний підходи. Для визначення різних точок зору на зовнішню політику Федеративної Республіки Німеччина протягом восьмирічного періоду було використано порівняльний метод. Для вивчення характеру

зовнішньої політики Німеччини, а також при дослідженні офіційних позицій німецьких чиновників застосовувався метод узагальнення. При аналізі розвитку українсько-німецьких відносин використано історичний метод. При дослідженні результатів анкетування використовувалися емпіричні методи. Матеріал подано за допомогою дедуктивного методу, починаючи із загального погляду на позицію Німеччини на світовій арені, зокрема в Європейському Союзі, і просуваючись до конкретних прикладів німецької політики щодо України.

Структура магістерської роботи складається зі вступу, 3 розділів, висновків та списку використаних джерел (82 найменувань), загальний обсяг роботи – 75 сторінок.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретичні підходи, такі як реалізм, лібералізм, конструктивізм та інші, використовуються для аналізу міжнародних відносин і надають різні розуміння основних аспектів цього політичного феномену. Кожен з цих підходів пропонує власні теоретичні уявлення щодо природи, структури та динаміки міжнародних відносин.

Реалізм - це підхід, який акцентується на важливості національних інтересів, державної суверенітету та боротьбі за владу в міжнародній системі. Реалісти вважають, що держави є головними акторами на міжнародній арені і діють на основі своїх сильних інтересів і потреб без прив'язки до моральних аспектів. Вони розглядають міжнародну систему як анархічну, де відсутня центральна влада, і вважають, що держави прагнуть до збереження своєї влади та безпеки через раціональне розрахування та стратегічні дії.

Лібералізм - це підхід, що відділяється від реалізму, орієнтуючись на значення прав та свобод людини, міжнародних інституцій та співробітництва між державами. Лібералісти вважають, що інтереси держав можуть бути згодовані через спільне право, демократію та економічну взаємодію. Вони підтримують ідею, що міжнародні інституції можуть регулювати та полегшити взаємодію між державами, сприяючи мирному врегулюванню конфліктів та спільному вирішенню глобальних проблем.

Конструктивізм - це підхід, який зосереджений на соціальних конструкціях, нормах та ідеях, що формують міжнародні відносини. Конструктивісти вважають, що дії та поведінка держав визначаються соціальними уявленнями та сприйняттями. Вони підкреслюють, що держави формуються і взаємодіють на основі колективних норм, ідеологій та

культурних цінностей. Конструктивісти розглядають міжнародну систему як результат соціальної взаємодії та визначення акторами свого інтересу.

Крім реалізму, лібералізму та конструктивізму, існує ряд інших підходів, таких як фемінізм, постколоніалізм, теорія залежності та неореалізм. Фемінізм досліджує гендерні аспекти міжнародних відносин і ставить питання про нерівність, патріархат та роль жінок в політиці. Постколоніалізм аналізує вплив колоніальної спадщини на міжнародні відносини та прагне розкрити нерівність і панування відносно більш слабких країн. Теорія залежності акцентується на аналізі взаємозалежності між розвиненими і розвиваючимися країнами і ролі економічної залежності. Неореалізм, у свою чергу, спростовує нормативні аспекти лібералізму та конструктивізму, фокусуючись на системних структурах та взаємодії сили.

Застосування цих підходів до аналізу міжнародних відносин може мати різні результати. Використання реалістичних підходів допомагає зрозуміти важливість суверенітету, сили та боротьби за владу в міжнародних відносинах. Лібералістичний підхід дозволяє краще оцінити вплив прав людини, співробітництва та міжнародних інституцій на динаміку міжнародних відносин. Конструктивістський підхід допомагає розкрити соціальні конструкції, норми та ідеї, що лежать в основі міжнародних відносин [15. с.32].

Різноманітність теоретичних підходів до аналізу міжнародних відносин надає можливість отримати різні перспективи на цей предмет. Кожен підхід має свої переваги та обмеження, і їх використання в комбінації дозволяє отримати більш комплексне розуміння міжнародної системи. Порівнюючи та аналізуючи різні підходи, ми можемо розширити наше знання про міжнародні відносини та краще зрозуміти їх складність та незрозумілість.

Співробітництво та взаємодія між країнами в регіональному контексті є складним та багатограним явищем, яке може бути досліджене з різних теоретичних підходів. У даному випадку ми зосередимось на дослідженні теорій, що стосуються співробітництва та взаємодії між Україною та

Німеччиною у регіональному контексті. Декілька з таких теорій включають: теорію міжнародних відносин, реалізм, лібералізм та конструктивізм.

Теорія міжнародних відносин надає загальний фреймворк для аналізу взаємодії між державами. Згідно з цією теорією, взаємодія між країнами залежить від політичних, економічних та соціальних чинників. Україна та Німеччина можуть співпрацювати на основі взаємної вигоди та загальних інтересів, але також можуть зіштовхнутись з конфліктами та протиріччями, які виникають з різниці у національних інтересах.

Реалізм вважає, що держави діють відповідно до своїх власних інтересів та прагнуть до збереження своєї влади та безпеки. В контексті українсько-німецьких відносин, реалістичний підхід може розглядати Німеччину як потужну країну, яка домінує в Європейському Союзі, та знаходиться в стані конкуренції з іншими великими державами. Україна, зі свого боку, може прагнути до підтримки Німеччини в питаннях своєї безпеки та інтеграції в європейські структури [26. с.78].

Лібералізм вважає, що співробітництво та взаємодія між країнами можуть сприяти миру, економічному зростанню та розвитку. Україна та Німеччина можуть розглядати можливості для поглиблення торговельних та економічних зв'язків, обміну технологіями та науковим співробітництвом, а також спільним участю в міжнародних організаціях. Ліберальний підхід також може підкреслювати важливість демократичних цінностей та прав людини, що можуть бути спільними цілями для України та Німеччини.

Конструктивізм розглядає взаємодію між країнами як результат соціальних конструкцій та взаємних сприйнять. В контексті українсько-німецьких відносин, конструктивізм може досліджувати роль ідентичності та сприйняття одне одного взаємодіючими сторонами. Наприклад, сприйняття України як сусідньої країни Німеччини та спільних культурних зв'язків може впливати на ступінь співробітництва та підтримки.

Україна та Німеччина мають різні можливості та виклики у регіональному контексті. Наприклад, Німеччина є однією з найвпливовіших

країн у Європейському Союзі та має значний економічний та політичний вплив на регіон. Україна, зі свого боку, знаходиться на перехресті між Східною та Західною Європою та має стратегічне значення для безпеки та стабільності у регіоні.

Українсько-німецькі відносини можна аналізувати з різних перспектив, враховуючи ці теоретичні підходи. Наприклад, реалістичний підхід може досліджувати конкуренцію та співробітництво між країнами, ліберальний підхід може розглядати торговельні та економічні зв'язки, а конструктивізм може аналізувати вплив культурних чинників на сприйняття та співробітництво між Україною та Німеччиною.

Застосування цих теорій до українсько-німецьких відносин допоможе краще зрозуміти фактори, що впливають на співробітництво та взаємодію між цими країнами. Воно також може стати основою для розробки стратегій та політик, спрямованих на зміцнення та поглиблення відносин між Україною та Німеччиною у регіональному контексті [10].

Методологічні підходи є важливим інструментом для дослідження та аналізу українсько-німецьких відносин. Розглянемо чотири основних підходи: кейс-стаді, дослідження експертних оцінок, кількісні та якісні дослідження. Кожен з цих підходів має свої переваги та обмеження, а їх поєднання може дати більш глибокий і повний розуміння відносин між Україною та Німеччиною.

Кейс-стаді - це метод, що дозволяє глибоко вивчити конкретні випадки або ситуації. Він широко використовується у соціальних науках та політичному аналізі. Для дослідження українсько-німецьких відносин кейс-стаді можна застосовувати, наприклад, для вивчення конкретних політичних зустрічей, економічних проектів або культурного обміну між двома країнами. Кейс-стаді дозволяють зосередитися на деталях, вивчити контекст і причини певних явищ. Вони можуть використовуватися як квалітативний метод дослідження, а також поєднуватися з кількісними даними для отримання більш повної картини.

Дослідження експертних оцінок: Цей метод використовується для збору та аналізу думок та оцінок експертів у певній галузі. У контексті українсько-німецьких відносин можна провести дослідження експертних оцінок серед політичних аналітиків, дипломатів, бізнес-лідерів та інших ключових учасників. Експерти можуть бути опитані про своє бачення поточного стану відносин, проблеми, які вони спостерігають, та можливі шляхи поліпшення взаємодії між країнами. Аналіз експертних оцінок може надати цінні інсайти та допомогти виокремити ключові аспекти відносин між Україною та Німеччиною.

Кількісні дослідження базуються на зборі та аналізі об'єктивних, кількісних даних. Вони використовуються для вимірювання рівня та масштабу певних явищ. У контексті українсько-німецьких відносин кількісні дослідження можуть включати аналіз торговельного обміну, інвестиційних потоків, кількості туристичних поїздок або ступеня культурного обміну між країнами. Ці дані можуть бути отримані з офіційних статистичних джерел, досліджень та опитувань. Кількісні дослідження допомагають зробити об'єктивні порівняння та оцінки рівня взаємодії між Україною та Німеччиною.

Якісні дослідження зосереджені на розумінні глибоких процесів, внутрішніх мотивацій та контекстуальних факторів. Вони використовуються для дослідження переконань, ставлень та сприйняття осіб та груп. Українсько-німецькі відносини можуть бути вивчені за допомогою якісних досліджень, які включають інтерв'ю з представниками обох країн, аналіз політичних заяв та медіа-дискусій, а також спостереження за процесами взаємодії між країнами. Ці дослідження дозволяють зрозуміти складні аспекти відносин та виявити нюанси, які не можуть бути виміряні чисто кількісно.

Застосування цих методологічних підходів до аналізу українсько-німецьких відносин дозволяє отримати глибше розуміння цієї взаємодії. Кейс-стаді дозволяють вивчити конкретні ситуації та події, дослідження

експертних оцінок надають важливі думки та рекомендації, кількісні дослідження надають об'єктивні дані, а якісні дослідження допомагають зрозуміти внутрішні мотивації та контекстуальні фактори. Комбінування цих підходів дозволяє отримати більш повну картину українсько-німецьких відносин і покращити стратегію співпраці між двома країнами.

У галузі українсько-німецьких відносин було проведено ряд досліджень, що варто відзначити. Огляд існуючих досліджень може підкреслити необхідність проведення подальших досліджень та виявити недоліки або нез'ясовані аспекти.

"Ukrainian-German Relations: History, Current State, and Prospects" (2018) - Це дослідження, проведене Київським національним університетом імені Тараса Шевченка, присвячене вивченню історії, сучасного стану та перспектив українсько-німецьких відносин. Дослідження охоплює різні аспекти взаємодії, включаючи політичні, економічні та культурні аспекти. Однак, недоліком цього дослідження є відсутність детального аналізу конкретних кейсів та практичних рекомендацій для подальшого розвитку відносин [44].

"German-Ukrainian Economic Relations: Opportunities and Challenges" (2020) - Це дослідження, проведене Гамбурзьким інститутом світової економіки, досліджує економічні відносини між Німеччиною та Україною. Воно аналізує торгівельні обміни, інвестиції та співпрацю у сфері інновацій. Проте, дослідження обмежується економічними аспектами відносин і не враховує інші сфери, такі як політика та культура.

"Perceptions of Ukraine in Germany: A Qualitative Study" (2019) - дослідження, проведене Франкфуртським університетом імені Гьоте, досліджує сприйняття України в Німеччині. Воно аналізує ставлення німецьких громадян до України, їхні уявлення та стереотипи. Однак, це дослідження обмежується одним напрямком сприйняття і не розглядає українську перспективу відносин.

Ці дослідження, хоч і важливі, мають свої недоліки та нез'ясовані аспекти, які підкреслюють необхідність подальшого дослідження у галузі українсько-німецьких відносин. Деякі з них включають:

- Більш детальний аналіз конкретних кейсів та подій, що стосуються взаємодії між Україною та Німеччиною.
- Ширша географічна та тематична охопленість, включаючи політичні, економічні, культурні та соціальні аспекти відносин.
- Більш широке використання комбінації кількісних та якісних методів дослідження для отримання комплексного розуміння відносин.
- Врахування перспективи обох країн, а не тільки одного боку взаємодії.
- Розгляд впливу геополітичного та гео економічного контексту на українсько-німецькі відносини.

Ці недоліки та нез'ясовані аспекти підкреслюють потребу у подальших дослідженнях для отримання більш повного та глибшого розуміння українсько-німецьких відносин. Врахування цих аспектів допоможе розвинути стратегії співпраці та зміцнити взаємодію між двома країнами.

У дослідженні застосовуватиметься концептуальний підхід, що поєднує елементи міжнародних відносин, політичної науки та економічної аналітики для аналізу українсько-німецьких відносин на сучасному етапі. Цей підхід передбачає комплексне вивчення політичних, економічних, культурних та соціальних аспектів взаємодії між Україною та Німеччиною.

Основні складові концептуального підходу включають:

- Аналіз політичних вимірів: Дослідження політичного контексту та взаємодії між Україною та Німеччиною, зокрема у контексті російського вторгнення в Україну. Це включає аналіз зовнішньої політики, дипломатичних відносин, спільних ініціатив, партнерства та супроводжуваних політичних процесів.
- Економічний аналіз: Вивчення економічного співробітництва між Україною та Німеччиною, включаючи торгівлю, інвестиції, технологічний

обмін та інші форми економічної взаємодії. Аналізуються переваги, виклики та перспективи співробітництва у цих сферах.

— Культурний аналіз: Дослідження культурного обміну, освіти та співпраці у галузі мистецтва, науки, освіти та інших сферах. Вивчаються спільні проекти, студентський та науковий обмін, співробітництво культурних установ та інші аспекти культурної взаємодії.

— Соціальний аналіз: Аналіз впливу українсько-німецьких відносин на суспільства обох країн, включаючи міграцію, спільні проекти у сфері соціального розвитку, культурного розмаїття та спільні цінності.

— Концептуальний підхід дозволяє зрозуміти комплексність українсько-німецьких відносин на сучасному етапі, враховуючи їх політичний, економічний, культурний та соціальний контекст. Цей підхід надасть глибше розуміння взаємодії між двома країнами та сприятиме розробці практичних рекомендацій для подальшого зміцнення співробітництва.

Отже, були розглянуті теоретичні підходи та методологічні принципи, які лягли в основу дослідження українсько-німецьких відносин на сучасному етапі. Було проведено аналіз різних теоретичних підходів, таких як реалізм, лібералізм, конструктивізм, та їх застосування до аналізу міжнародних відносин. Досліджено теорії міжнародних відносин та регіонального співробітництва, що розглядають співробітництво та взаємодію країн у регіональному контексті, і їх застосування до українсько-німецьких відносин. Визначено методологічні підходи до вивчення українсько-німецьких відносин, такі як кейс-стаді, дослідження експертних оцінок, кількісні та якісні дослідження, і їх застосування до аналізу даної теми. Проаналізовано попередні дослідження в галузі українсько-німецьких відносин, виявлені недоліки та нез'ясовані аспекти, що підкреслюють необхідність даного дослідження. Встановлено концептуальний підхід дослідження, який поєднує елементи міжнародних відносин, політичної науки та економічної аналітики для аналізу українсько-німецьких відносин на сучасному етапі.

У вітчизняній науковій літературі сучасна історіографія німецької політики в Центрально-Східній Європі відображена в монографіях, збірниках наукових праць, статтях і тезах провідних німецьких учених України. Велику увагу вітчизняні автори приділяють окремим історичним аспектам досліджуваної теми. Зокрема, інтерес дослідників викликала тема об'єднання Німеччини, його передумов і наслідків. З цього приводу роботи А.Ю. Мартинова [1], І. І. Харченко [2, С. 267-275], А. І. Кудряченко [3, С. 156-187]. У цих дослідженнях об'єднання аналізується щонайменше з двох вимірів: передумови об'єднання, переговорний процес і зміни геополітичної ситуації, а також міжнародно-правові та соціально-економічні наслідки об'єднання. Загалом ці автори схильні розглядати об'єднання Німеччини як епохальну подію в історії німецької держави. Він розглядався як свідчення остаточного подолання ідеологічного та політичного розколу Європи та початку нового етапу в розвитку Німеччини. Дослідження також висвітлює зміни в геостратегічній позиції Німеччини в Центральній Європі після воз'єднання, з посиленням орієнтації зовнішньої політики Німеччини на посткомуністичні країни Центральної та Східної Європи. Дані дослідження мають велике значення для розуміння перепозиціонування зовнішньополітичних інтересів Німеччини в Центральній та Східній Європі та розвитку ситуації після воз'єднання Німеччини та Європи в цілому. Серед іншого, дослідники розглянули широке коло питань зовнішньої політики Німеччини в постбіполярний період, визначили місце Німеччини в сучасній системі міжнародних відносин, торкнулися теми українсько-німецьких відносин, її політики, безпеки, економічні та культурні аспекти розвитку.

Аналізуючи зовнішньополітичну стратегію ФРН та встановлюючи пріоритет національних інтересів, автор цитує працю Р. А. Кривоноса «Німеччина в структурі європейського співробітництва» [4]. У цьому дослідженні позиція Німеччини в Європі була встановлена після розпаду біполярної системи міжнародних відносин за умови набуття структурних засобів впливу на політичну та економічну ситуацію в Європі. Дослідники

вважають, що особливість зовнішньої політики ФРН полягає у зміцненні її зовнішньополітичного потенціалу в регіональних політичних, економічних і військово-інтеграційних об'єднаннях і відмові від самостійних політичних стратегій і самостійних дій у системі міжнародних відносин. Р. А. Кривонос вважає, що політична стратегія мультилатералізму відповідає національним інтересам Німеччини, оскільки дозволяє використовувати ЄС і НАТО для проведення активної інтеграційної політики для забезпечення її міжнародно-політичного статусу в Європі [4].

Старостенко Г.В. проаналізувала українсько-німецьку динаміку в дослідженні «Українсько-німецькі відносини: політичний та безпековий виміри співпраці» [5] німецьких відносин та висвітлив пріоритети співпраці між Україною та Німеччиною у політичній та безпековій сферах. Основними з них є: співпраця у формуванні сучасної системи європейської безпеки, забезпечення ефективного процесу її трансформації та інтеграції України в євроінтеграційний процес [5].

У своїй роботі «Безпековий вимір зовнішньої політики Німеччини» [6] А. Л. Гаспарян досліджує безпековий вимір зовнішньої політики Німеччини та її місце в структурах співробітництва в сфері безпеки ООН, НАТО, ОБСЄ та багатосторонніх альянсів. Автори дослідження вважають, що Німеччина перетворилася з безпечного імпортера на безпечного експортера, отримавши статус «вимушеного лідера», здатного взяти на себе відповідальність за вирішення проблем безпеки на міжнародній арені. У роботі ці положення використовуються для аналізу зовнішньополітичних зрушень Федеративної Республіки Німеччина у відповідь на конфлікт на сході України.

Аналізуючи ситуацію в Центральній та Східній Європі та визначаючи статус і роль європейських міжнародних організацій і безпекову ситуацію, важливо враховувати вплив країн регіону на їхні взаємні відносини, їхню міжнародну діяльність та фактори безпеки на регіон Центральної та Східної Європи. Розвиток інтеграційних тенденцій всередині регіону та з країнами-сусідами.

Праці І. Газізулліна [8, с.84], М. Гончара [8, с.84], О. Коломійця [8, с.84], О. Снігіря [9, с.20], Т. Сидорук [10]. Загалом автор погоджується, що ставлення Німеччини до своїх східних партнерів залишається незмінним, розглядаючи їх як ринки збуту з потенційними споживачами та прибуткові виробничі зони з кваліфікованою робочою силою. Імпорт не є руйнівною конкуренцією для європейської та німецької економік. Надання країнам Східного партнерства можливості експортувати власну продукцію до ЄС сприятиме формуванню та модернізації середніх підприємств, що, у свою чергу, підтримуватиме довгостроковий розвиток демократії та прав людини. Передумовою угоди про вільну торгівлю з ЄС є розвиток верховенства права, що вимагає системних рішень. Докторант використовує ці положення для аналізу політичних та економічних інтересів Федеративної Республіки Німеччина в регіоні Центральної та Східної Європи.

Положення дипломної роботи «Відносини між Німеччиною та країнами Вишеградської групи (1991-2004 рр.)» Ю.С.Гобаха [11, С. 20]. У цій книзі аналізується трансформація зовнішньополітичного курсу Федеративної Республіки Німеччина після воз'єднання та її значення для Вишеградської четвірки та подальшої євроінтеграційної співпраці. Дипломники використовують ці терміни для аналізу еволюції відносин між Німеччиною та Вишеградською четвіркою в напрямку євроінтеграції, а також можливостей застосування досвіду цих країн для визначення української зовнішньої політики. Погляди на здійснення євроінтеграції в нашій державі у сфері двосторонніх відносин з Німеччиною.

У дослідженні «Країни Веймарського трикутника в процесі європейської інтеграції та безпеки» [12] О. С. Русова проаналізувала форму відносин між Польщею, Німеччиною та Францією, які призвели до поглибленої інтеграції на загальноєвропейському рівні та Веймарська модель співпраці вважається засобом реалізації зовнішньополітичних ініціатив ЄС, таких як Європейська політика сусідства та Східне партнерство. Ці

положення допомагають автору розглядати Веймарський трикутник як інструмент зовнішньої політики Німеччини в контексті розширення ЄС.

Цікавими є також праці українських дослідників: А. Мартинова [29, с. 32], Г. Старостенко [30, с. 43], Г. Харлан [31, с. 232], І. Юрчика, О. Федоришиної. питання співробітництва між Україною та Німеччиною в контексті євроінтеграції.

У ході роботи було зібрано великий матеріал із журналів, проаналізовано багато книг і монографій авторів, що спеціалізуються на питаннях зовнішньої політики Німеччини. Розглянуто дослідження багатьох західних і німецьких істориків і політологів. Автор окремо згадує: В. Зайбеля [37, с.97], К. Хофханзеля [38, с.4], П. Келлера, Й.П.Г.Баха [39, с.4], Р. Баумана, У. Рафала [40]. , с.50], В. Вайденфельд, М. Венер [41].

Особливу увагу автор приділяє книзі «Виклики української кризи для німецької дипломатії та зовнішньої політики» професора Констанцького університету (Німеччина) Вольфганга Зайбеля. У ньому автор аналізує виклики, з якими зіткнулося німецьке керівництво в конфлікті на сході України, і незвичну роль німецьких «кризових менеджерів». Зайбель зазначив, що Німеччина була змушена відмовитися від своєї звичної ролі "поміркованого спостерігача" і взяти на себе відповідальність за вирішення проблем безпеки, які виникли на міжнародній арені. Ці положення допомогли докторанту проаналізувати трансформацію зовнішньої політики Німеччини у відносинах з Україною.

Основу джерельно-літературної бази даного дослідження складають наступні частини:

- 1) Монографії, автореферати та дисертації, наукові статті та публікації з питань дисертаційного дослідження.
- 2) Інформація про науково-дослідні центри та аналітичні установи.
- 3) Офіційні документи є важливою частиною бази даних джерел дипломних досліджень і можуть бути розділені на чотири групи:

- Офіційні заяви та виступи нинішніх і колишніх політиків Федеративної Республіки Німеччина та офіційних осіб ЄС. А саме: Ангела Меркель [42; 43, с.36], Франк-Вальтер Штайнмаєр, Йоахім Гаук, Гельмут Коль [44, с.36], Герхард Шредер [45], Президент Європейської Комісії Жан-Клод Юнкер [46, с. 222].

- Офіційні документи про зовнішню політику Німеччини, переважно опубліковані на офіційних сайтах німецького Бундестагу та МЗС Німеччини. Основний закон — Конституція (1949 р)[47], Біла книга про політику безпеки Німеччини та майбутнє Бундесверу (2006[48] та 2016[49]).

- Двосторонні та багатосторонні документи, зокрема: Угода про партнерство та співробітництво між Україною та Європейським Співтовариством та його державами-членами [50], Спільна заява про засади відносин між Україною та Федеративною Республікою Німеччина [51], Мінська угода [52] Угода про асоціацію України з Європейським Союзом[53].

- Національні нормативно-правові документи. У роботі проаналізовано та використано закони України та постанови Верховної Ради України, що визначають засади зовнішньої політики України: Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» [54], Закон України «Про засади зовнішньої політики України». Внутрішня та зовнішня політика» «Національна безпека» «Основи» [55], Постанова Верховної Ради України «Про Основні напрями зовнішньої політики України» [56], Указ Президента України «Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу». Союзу» [57], протоколу до Закону України «Про згоду на вступ України до СОТ» [58].

Україна та Німеччина мають давню історію взаємодії, яка налічує століття. Проте відносини між двома країнами суттєво сформувалися подіями 20 століття. Друга світова війна та радянська влада мали значний вплив на українсько-німецькі відносини. Під час війни Україна була окупована нацистською Німеччиною, в результаті чого загинули мільйони

українців. Після війни Україна стала частиною Радянського Союзу, який мав свої складні відносини з Німеччиною. Розпад Радянського Союзу в 1991 році створив нову еру в українсько-німецьких відносинах, коли обидві країни працювали над встановленням дипломатичних відносин. Відтоді динаміка українсько-німецьких відносин характеризується співпрацею та партнерством у різних сферах, зокрема політиці, економіці, культурі. У політичному плані Німеччина була твердим прихильником незалежності та територіального суверенітету України. Німеччина однією з перших визнала Україну як незалежну державу та є послідовним захисником України на міжнародній арені. Німеччина також брала активну участь у врегулюванні конфлікту на сході України, підтримуючи Мінські угоди та надаючи гуманітарну та фінансову допомогу регіону.

В економічному плані Німеччина є одним із найважливіших торговельних партнерів та інвесторів України. Німецькі компанії присутні в різних секторах української економіки, включаючи виробництво, енергетику та сільське господарство. Дві країни також працюють над зміцненням економічних зв'язків шляхом підписання різноманітних двосторонніх угод та створення ділових рад. У культурному плані Україна та Німеччина мають багату історію культурного обміну, численні українські художники, музиканти та письменники зробили значний внесок у німецьку культуру. Водночас німецька культура також мала значний вплив на українську культуру з німецькою мовою широким поширенням в Україні та перекладом німецької літератури українською мовою. В останні роки динаміка українсько-німецьких відносин формувалася під впливом прагнень України вступити до Європейського Союзу та НАТО. Німеччина була твердим прихильником європейської інтеграції України, надаючи політичну та економічну підтримку європейським прагненням країни. Водночас Німеччина бере активну участь у просуванні реформ в Україні, зокрема у сферах державного управління, верховенства права та боротьби з корупцією. Німеччина також відіграла ключову роль у переговорах між Україною та

Росією, прагнучи мирного вирішення конфлікту на сході України. Незважаючи на міцне партнерство між Україною та Німеччиною, у відносинах є й певні виклики.

Одним із головних викликів є питання «Північного потоку-2» — проекту газопроводу в обхід України та постачатиме газ із Росії до Німеччини. Україна бачить у цьому проекті загрозу своїй енергетичній безпеці та територіальній цілісності, тоді як Німеччина стверджує, що це комерційний проект, який допоможе диверсифікувати енергопостачання Європи. Це питання спричинило певну напругу в українсько-німецьких відносинах, але дві країни продовжують співпрацю, щоб знайти рішення, прийнятне для обох сторін. Крім питання «Північного потоку-2», є виклики і в економічній сфері. Україна все ще бореться з корупцією та слабкою економікою, через що німецьким підприємствам важко інвестувати в країну. Проте Німеччина залишається одним із головних торговельних партнерів та інвесторів України. У 2020 році Німеччина була другим за величиною торговим партнером України після Росії з обсягом торгівлі понад 6 мільярдів євро. Німецькі компанії також беруть активну участь у реалізації інфраструктурних та енергетичних проектів в Україні. Одним із позитивних моментів останніх років є розширення міжлюдських контактів між Україною та Німеччиною. Кількість українських студентів, які навчаються в Німеччині, неухильно зростає, і Німеччина стала одним із головних напрямків для українських мігрантів. Це призвело до збільшення культурного обміну та взаєморозуміння між двома країнами.

Поточний політичний клімат в Україні та Німеччині є вагомим фактором у формуванні їхніх відносин. В Україні країна переживає значні політичні зміни після Революції Гідності 2014 року. Обрання президента Володимира Зеленського у 2019 році також принесло новий погляд на українську політику. У Німеччині канцлер Ангела Меркель була важливою фігурою у формуванні відносин країни з Україною. Обидва лідери разом працювали над вирішенням таких питань, як конфлікт на сході України та

анексія Криму. Незважаючи на ці позитивні зрушення, у динаміці сучасних українсько-німецьких відносин все ще існують виклики, які потребують вирішення. Одним із таких викликів є проблема корупції в Україні, яка перешкоджає іноземним інвестиціям у країну. Німецькі компанії, зокрема, вагалися інвестувати в Україну через побоювання щодо корупції. Вирішення цього питання має вирішальне значення для подальшого зміцнення економічних зв'язків між двома країнами. Іншим викликом є триваючий конфлікт на сході України, який призвів до численних жертв і переміщення населення. Німеччина брала активну участь у переговорах щодо пошуку мирного вирішення конфлікту, включаючи переговори в Нормандському форматі. Однак конфлікт залишається невирішеним, і його вплив на українсько-німецькі відносини важко переоцінити. Крім того, зростання ультраправих і антимігрантських настроїв у Німеччині викликало занепокоєння серед української громади в Німеччині.

Багато українців висловлювали побоювання стати мішенню та цапом відбувайла, особливо після кризи біженців 2015 року. Вирішення цих проблем і сприяння толерантності та інклюзивності є важливими для підтримки позитивних контактів між людьми та культурного обміну між двома країнами. Для вирішення проблеми корупції Україна вжила низки заходів, у тому числі створення антикорупційних установ, таких як Національна антикорупційна Бюро та САП. Ці інституції вже досягли певних помітних успіхів у розслідуванні та притягненні до відповідальності корупціонерів, але проблема залишається глибоко вкоріненою в українському суспільстві та потребує довготривалих і постійних зусиль для її повного викорінення. Конфлікт на сході України також є складним питанням, яке потребує дипломатичного вирішення. Мінські угоди, підписані в 2015 році, були спрямовані на припинення бойових дій і встановлення мирного вирішення конфлікту. Однак імплементація цих домовленостей була складною, оскільки обидві сторони звинувачували одна одну в порушенні режиму припинення вогню.

Культурні обміни між Україною та Німеччиною були вагомим фактором у формуванні їхніх відносин. Дві країни започаткували декілька програм та ініціатив культурного обміну, зокрема Німецько-українське молодіжне бюро та Українсько-німецьке товариство. Ці програми сприяли культурному взаєморозумінню та зміцненню зв'язків між двома країнами. Крім того, українська громада Німеччини також відіграла значну роль у формуванні українсько-німецьких відносин.

Вагомим чинником формування українсько-німецьких відносин були виклики безпеки. З 2014 року Україна стикається з постійним конфліктом у своїх східних регіонах, коли Росія підтримує сепаратистські сили в регіоні. Німеччина була ключовим гравцем у зусиллях із вирішення конфлікту, співпрацюючи з іншими європейськими країнами, щоб накласти санкції на Росію. Крім того, проблеми безпеки, пов'язані з енергетичною залежністю та кібербезпекою, також були значним фактором у формуванні відносин між двома країнами.

Важливим аспектом українсько-німецьких відносин є енергетичне співробітництво. Німеччина є другим за величиною торговельним партнером України в енергетичному секторі, інвестуючи значні інвестиції в газотранспортну інфраструктуру України. Україна, з іншого боку, є важливою транзитною країною для російського газу до Європи, що робить її ключовим гравцем у європейській енергетичній безпеці. Однак конфлікт на сході України та анексія Криму ускладнили енергетичні відносини між двома країнами. Тим не менш, існує потенціал для розширення енергетичної співпраці, зокрема у сферах відновлюваної енергетики та енергоефективності, що може позитивно вплинути на українсько-німецькі відносини.

Важливим фактором формування українсько-німецьких відносин є українська діаспора в Німеччині. Діаспора, яка налічує близько 200 тис. осіб, активно займається популяризацією української культури та підвищення обізнаності про ситуацію в Україні. Українська громада Німеччини також

відіграла значну роль у підтримці інтеграції України до європейських структур. Зусилля діаспори сприяли зміцненню зв'язків між двома країнами та сприяли кращому розумінню української культури в Німеччині.

Політика Німеччини щодо України була спрямована на підтримку територіальної цілісності та суверенітету України. Німеччина була ключовим гравцем у зусиллях із врегулювання конфлікту на сході України, співпрацюючи з Францією, Росією та Україною в Нормандському форматі. Німеччина також активно підтримує європейську інтеграцію України, надаючи фінансову та технічну допомогу для підтримки реформ у країні. Політика Німеччини мала значний вплив на українсько-німецькі відносини, оскільки Україна розглядає Німеччину як ключового союзника у своїх зусиллях побудувати тісніші зв'язки з Європою.

Незважаючи на ускладнення енергетичних відносин між Україною та Німеччиною через анексію Криму та конфлікт на сході України, все ще існує потенціал для розширення енергетичної співпраці. Відновлювана енергетика та енергоефективність є сферами, де обидві країни можуть працювати разом, щоб створити позитивний вплив на українсько-німецькі відносини. Ця співпраця також може сприяти енергетичній незалежності України, що є вирішальним кроком до її економічного зростання та розвитку. Українська діаспора в Німеччині відіграла важливу роль у зміцненні українсько-німецьких відносин. Діаспора, яка налічує приблизно 200 тис. осіб, активно популяризує українську культуру та інформує про ситуацію в Україні. Зусилля діаспори сприяли розбудові кращого розуміння української культури в Німеччині, що призвело до зміцнення культурних зв'язків між обома країнами. Крім того, українська громада Німеччини підтримала інтеграцію України до європейських структур, сприяючи зміцненню зв'язків між двома країнами. Політика Німеччини щодо України була спрямована на підтримку територіальної цілісності та суверенітету України.

Політика України щодо Німеччини була спрямована на зміцнення двосторонніх зв'язків і сприяння поглибленню співпраці. Україна працює над

поглибленням економічних зв'язків з Німеччиною, зокрема у сферах відновлюваної енергетики та технологій. Україна також сприяє культурному обміну та освітнім програмам для зміцнення зв'язків між двома країнами. Українська політика позитивно вплинула на українсько-німецькі відносини, оскільки Німеччина розглядає Україну як важливу особу партнером в регіоні.

Українсько-німецька співпраця в рамках Європейського Союзу стала важливим чинником формування їхніх відносин. Німеччина є рішучим прихильником європейської інтеграції України, надаючи фінансову та технічну допомогу для підтримки реформ у країні. Україна також працює над узгодженням своєї політики з політикою ЄС з метою остаточного членства в ЄС. ЄС відіграв значну роль у формуванні українсько-німецьких відносин, створюючи основу для співпраці та сприяючи більшій регіональній стабільності та безпеці.

Висвітлення українсько-німецьких відносин у ЗМІ стало вагомим фактором формування громадської думки в обох країнах. ЗМІ зіграли певну роль у формуванні сприйняття конфлікту на сході України, а також відносин України з Німеччиною та ЄС. Однак висвітлення в ЗМІ також піддається критиці за упередженість і неточності, які можуть сприяти непорозумінню і напруженості між двома країнами. Тому для ЗМІ важливо точно та збалансовано висвітлювати українсько-німецькі відносини, щоб сприяти більшому порозумінню та співпраці.

Важливим чинником у формуванні українсько-німецьких відносин були також обміни громадянським суспільством. Дві країни започаткували кілька програм та ініціатив громадянського суспільства, зокрема Програму німецько-українського партнерства та Українсько-німецьке товариство. Ці програми допомогли налагодити контакти між людьми, зміцнити зв'язки між двома країнами та сприяти кращому розумінню культур і цінностей одна одної. Обміни громадянського суспільства також надали можливість громадянам брати участь у діалозі та обмінюватися ідеями, що сприяло розвитку обох країн.

Майбутнє українсько-німецьких відносин є багатообіцяючим із значним потенціалом для розширення співпраці в таких сферах, як економічний розвиток, відновлювана енергетика та культурні обміни. Однак існують також виклики, які можуть перешкодити майбутній співпраці, наприклад, триваючий конфлікт на сході України, енергетична залежність і загрози кібербезпеці. Тим не менш, обидві країни продемонстрували відданість будівництву міцніших зв'язків, і подальші зусилля щодо вирішення цих проблем можуть призвести до більш процвітаючих і стабільних відносин.

Отже, динаміка сучасних українсько-німецьких відносин формується складним поєднанням історичних, політичних, економічних, культурних і безпекових факторів. Незважаючи на труднощі, з якими зіткнулися обидві країни, їхні стосунки продовжували розвиватися та ставати міцнішими протягом багатьох років. Історичне підґрунтя відносин, сучасний політичний клімат, економічні зв'язки, культурні обміни, виклики безпеці, освітні обміни, висвітлення в ЗМІ та обміни громадянським суспільством відіграли значну роль у формуванні українсько-німецьких відносин. Хоча існують проблеми, які можуть перешкодити майбутній співпраці, існує також значний потенціал для розширення співпраці та більш процвітаючих і стабільних відносин між двома країнами.

РОЗДІЛ 2.

ПОЛІТИЧНИЙ ВИМІР УКРАЇНСЬКО-НІМЕЦЬКИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ

Триваючий конфлікт між Росією та Україною викликає серйозне занепокоєння міжнародної спільноти з моменту його ескалації в 2014 році. Німеччина, як ключовий гравець європейської політики, уважно стежить за ситуацією та вживає різноманітних заходів для вирішення конфлікту.

Німеччина має давні дипломатичні відносини як з Україною, так і з Росією. Після розпаду Радянського Союзу Німеччина була однією з перших країн, яка визнала незалежність України в 1991 році. Відтоді Німеччина підтримує тісні політичні та економічні зв'язки з Україною, зокрема надаючи фінансову допомогу та підтримуючи її зусилля щодо інтеграції з Європейським Союзом. З іншого боку, Німеччина також мала складні відносини з Росією, які характеризувались як співпрацею, так і конфліктом. Анексія Криму Росією в 2014 році стала переломним моментом у відносинах Німеччини з Росією, що призвело до значного погіршення двосторонніх відносин [34. с.76].

Німеччина послідовно засуджує дії Росії в Україні та закликає до мирного вирішення конфлікту. У спільній заяві з Францією Німеччина висловила підтримку територіальної цілісності та суверенітету України. Німеччина також запровадила економічні санкції проти Росії та інших країн ЄС у відповідь на її дії в Україні. Позиція Німеччини щодо анексії Криму відповідає міжнародному праву, і вона не визнає анексію легітимною. Останнім часом відповідь Німеччини на війну Росії проти України у 2022 році характеризується політичними промовами та офіційними заявами, у яких висловлюється серйозне занепокоєння та засудження агресивних дій Росії. Лідери Німеччини активно підтримують територіальну

цілісність і суверенітет України та закликають до негайного припинення конфлікту.

Канцлер Ангела Меркель, наприклад, заявила, що Німеччина не потерпить жодних порушень міжнародного права та закликала до дипломатичного вирішення кризи. Відповідь Німеччини на війну в Україні не обмежується лише політичною риторикою. Країна також зробила конкретні кроки для підтримки зусиль України щодо захисту від російської агресії. Це включає надання військової та гуманітарної допомоги Україні, а також роботу зі зміцнення її економіки та просування реформ. Німеччина також активно сприяла переговорам між Україною та Росією з метою мирного вирішення конфлікту. Незважаючи на рішучу позицію Німеччини проти дій Росії в Україні, важливо зазначити, що країна також веде конструктивний діалог з Росією з низки питань, включаючи енергетику та безпеку. Це свідчить про визнання Німеччиною того, що вона важливо співпрацювати з Росією у важливих питаннях, водночас твердо засуджуючи агресію Росії в Україні [28. с.67].

Відповідь Німеччини на війну Росії проти України у 2022 році ґрунтується на давньому зобов'язанні Німеччини дотримуватись міжнародного права та сприяти мирному вирішенню конфліктів. Німеччина була ключовим гравцем у зусиллях Європейського Союзу щодо підтримки України з початку кризи в 2014 році. Участь Німеччини в Нормандському форматі, який має на меті вирішити конфлікт на сході України шляхом переговорів між Україною, Росією, Францією та Німеччиною, є свідченням його відданості пошуку мирного вирішення кризи. Рішення Німеччини надати військову допомогу Україні є значущим і підкреслює її відданість підтримці захисту України від російської агресії. Окрім військової допомоги, Німеччина також надала значну гуманітарну допомогу Україні, зокрема у сферах охорони здоров'я та освіти. Ця підтримка є надзвичайно важливою для мільйонів українців, які постраждали від конфлікту.

Аналіз політичних виступів офіційних осіб Німеччини зробили кілька промов щодо конфлікту в Україні. Канцлер Ангела Меркель особливо активно висловлювалася щодо ситуації, закликаючи до мирного вирішення конфлікту шляхом діалогу та переговорів. У виступі в Бундестазі Меркель наголосила на важливості дотримання територіальної цілісності та суверенітету України. Міністр закордонних справ Гайко Маас також брав активну участь у дипломатичних зусиллях щодо врегулювання конфлікту, беручи участь у переговорах з Росією та Україною. У своїх промовах Маас наголосив на необхідності мирного вирішення конфлікту та закликав припинити насильство. Відповідь Німеччини на війну Росії проти України була багатогранною і включала дипломатичні зусилля, військову та гуманітарну допомогу. Участь Німеччини в Нормандському форматі демонструє її прагнення до пошуку мирного вирішення конфлікту. Це зобов'язання додатково підкреслюється рішенням Німеччини надати військову допомогу Україні для підтримки її захисту від російської агресії.

Окрім військової допомоги, Німеччина також надала значну гуманітарну допомогу Україні у сферах охорони здоров'я та освіти, що є вкрай важливим для мільйонів українців, які постраждали від конфлікту. Німецькі офіційні особи, зокрема канцлер Ангела Меркель та міністр закордонних справ Гайко Маас, висловилися щодо ситуації в Україні та наголосили на необхідності мирного вирішення конфлікту шляхом діалогу та переговорів. Меркель підкреслила важливість поваги територіальної цілісності та суверенітету України, а Маас закликав припинити насильство. Участь Німеччини в дипломатичних зусиллях із вирішення конфлікту підкреслює її відданість дотриманню міжнародних норм і принципів. Загалом відповідь Німеччини на війну Росії проти України була жорсткою та багатосторонньою, зосередженою на дипломатичних зусиллях, військова та гуманітарна допомога [21].

Участь Німеччини в Нормандському форматі, дипломатичній ініціативі, спрямованій на врегулювання конфлікту, є ключовою частиною її

стратегії. Формат передбачає участь Німеччини, Франції, Росії та України та є платформою для переговорів та діалогу. Завдяки своїй участі Німеччина змогла взаємодіяти з усіма сторонами, залученими в конфлікт, і працювати над мирним вирішенням. Крім того, рішення Німеччини надати військову допомогу Україні підкреслює її відданість захисту суверенітету та територіальної цілісності України. Ця допомога включає зброю та амуніцію, а також навчання та підтримку українських військових. У той час як дехто критикує рішення Німеччини надати військову допомогу, стверджуючи, що це може призвести до ескалації конфлікту, німецькі чиновники стверджують, що необхідно підтримати захист України від російської агресії. Окрім військової допомоги, Німеччина також надавала значну гуманітарну допомогу Україні. Ця допомога була зосереджена на підтримці охорони здоров'я та освіти в районах, які постраждали від конфлікту. З огляду на те, що від конфлікту постраждали мільйони українців, ця допомога має вирішальне значення для подолання гуманітарної кризи.

Німеччина відіграла активну роль у дипломатичних зусиллях щодо врегулювання конфлікту в Україні. Разом із Францією Німеччина веде переговори в Нормандському форматі, спрямовані на пошук мирного вирішення конфлікту. Німеччина також бере участь у Мінському процесі, який спрямований на припинення вогню та політичне врегулювання на сході України. Підхід Німеччини до вирішення конфлікту ґрунтується на діалозі та переговорах, а не на військовому втручанні.

Оцінка реакції Німеччини на конфлікт в Україні була загалом ефективною з точки зору збереження послідовної позиції та участі в дипломатичних зусиллях для пошуку мирного вирішення. Економічні санкції Німеччини щодо Росії також суттєво вплинули на російську економіку. Однак деякі критики стверджують, що Німеччина могла б зробити більше для підтримки України, наприклад, надати військову допомогу. Крім того, конфлікт триває, і мирне вирішення ще не досягнуто, що вказує на те, що для вирішення ситуації потрібно зробити більше.

Німеччина має значні економічні зв'язки як з Росією, так і з Україною. Росія є найбільшим торговим партнером Німеччини за межами ЄС з обсягом торгівлі понад 50 мільярдів євро у 2020 році. Німеччина також є найбільшим торговим партнером України в ЄС з обсягом торгівлі понад 6 мільярдів євро у 2020 році. Однак конфлікт в Україні має справила значний вплив на економічні відносини Німеччини з обома країнами. Німеччина разом з іншими країнами ЄС запровадила економічні санкції проти Росії, які вплинули на торгівлю та інвестиції. Конфлікт також призвів до зниження економічної активності в Україні, що вплинуло на німецький бізнес, який працює в країні. Крім економічних зв'язків з Росією та Україною, Німеччина відіграє значну роль у конфлікті завдяки своїй позиції великої європейської держави та члена ЄС. Уряд Німеччини послідовно підтримує територіальну цілісність України та засуджує анексію Криму Росією. Канцлер Ангела Меркель була ключовим гравцем у дипломатичних зусиллях із вирішення конфлікту, включно з переговорами, які привели до Мінської угоди 2 у 2015 році. Однак деякі критики стверджують, що реакція Німеччини на конфлікт була надто обережною і що вона повинна зробити більше для підтримки України. Наприклад, деякі закликали Німеччину надати військову допомогу Україні в її боротьбі проти підтримуваних Росією сепаратистів на Донбасі [18].

Німеччина наразі не надала Україні летальної зброї, натомість зосереджуючись на нелетальній допомозі, як-от медичне забезпечення та навчання. Конфлікт, що триває, і відсутність прогресу в мирному врегулюванні підкреслюють необхідність продовження дипломатичних зусиль і потенційних змін у політиці. Німеччині та іншим країнам ЄС, можливо, доведеться розглянути посилення економічних санкцій або інших заходів тиску на Росію, щоб вона дотримувалася міжнародного права та поважала суверенітет України. Німеччина була однією з найбільш активних країн ЄС у підтримці України та опозиції до дій Росії. Країна постійно закликає до дипломатичного та мирного вирішення конфлікту та бере

активну участь у переговорах з цього приводу. Той факт, що Німеччина є великою економічною державою в Європі, означає, що її позиція щодо конфлікту має значну вагу, а її рішення запровадити економічні санкції проти Росії мало реальний вплив. Проте є й критика щодо реакції Німеччини на конфлікт. Деякі стверджують, що країна повинна робити більше для підтримки України, включно з наданням військової допомоги. Це складне питання, оскільки Німеччина традиційно неохоче бере участь у військових діях. Тим не менш, деякі стверджують, що в цьому випадку надання військової допомоги може бути необхідним, щоб допомогти Україні захиститися від російської агресії. Іншим фактором, який слід враховувати, є вплив конфлікту на німецький бізнес, який працює в Україні. Зменшення економічної активності в країні, ймовірно, матиме негативні наслідки для цих підприємств, і уряд Німеччини повинен буде взяти це до уваги, формулюючи свою політику щодо конфлікту.

Німеччина надала значну допомогу та підтримку Україні під час конфлікту. Уряд Німеччини надав фінансову допомогу, медичні засоби та гуманітарну допомогу постраждалим від конфлікту. Німеччина також підтримує діяльність міжнародних організацій, таких як Міжнародний комітет Червоного Хреста, у наданні допомоги тим, хто її потребує. Крім того, Німеччина прийняла значну кількість українських біженців, надавши їм притулок і підтримку. Конфлікт між Росією та Україною триває вже кілька років, ескалація напруги відбулася у 2022 році. Німеччина, як один із ключових гравців Європейського Союзу, уважно стежить за ситуацією та надає допомогу Україні. Однак існують різні думки щодо того, чи достатньо Німеччина робить для підтримки України, зокрема щодо військової допомоги [50]

Історично склалося так, що Німеччина вагалася щодо участі у військових діях через своє минуле та спадщину Другої світової війни. Проте деякі стверджують, що нинішня ситуація вимагає більш рішучої відповіді, особливо враховуючи, що російська агресія продовжує загрожувати

суверенітету та територіальній цілісності України. Надання військової допомоги могло б допомогти Україні захиститися від російських військ і стримати подальшу агресію. З іншого боку, Німеччина також має враховувати економічні наслідки конфлікту, особливо тому, що німецький бізнес працює в Україні. Зниження економічної активності в країні може мати негативні наслідки для цих підприємств, що, у свою чергу, може вплинути на економіку Німеччини. Тому німецькому уряду необхідно збалансувати своє бажання підтримати Україну з необхідністю захисту своїх економічних інтересів.

Реакція Німеччини на конфлікт в Україні мала значні наслідки для міжнародних відносин. Позиція Німеччини щодо конфлікту відповідає міжнародному праву та була підтримана іншими країнами ЄС. Однак відповідь Німеччини також призвела до напруженості у відносинах з Росією, яка звинуватила Німеччину в упередженій позиції. Конфлікт також вплинув на відносини Німеччини з Україною, і деякі критики стверджують, що Німеччина могла б зробити більше для підтримки країни. Наслідки відповіді Німеччини, ймовірно, вплинуть на майбутні дипломатичні зусилля та відносини з Росією та Україною.

Після повномасштабного вторгнення Росії нові безпекові виклики є критичними не лише для України, а й для європейських країн.

Як «локомотив» Європейського Союзу та головний виразник його інтересів, Німеччина є однією з найбільших західних демократій, займає перше місце в Європі за ВВП, має важливий голос у вирішенні міжнародних проблем і питань європейського порядку денного. Хоча український уряд не завжди розумів дії німецького керівництва під час тотальної війни, він залишався важливим стратегічним партнером України на шляху до євроінтеграції.

Російська анексія Криму та агресія на сході України в 2014 році почали розвіювати ілюзії Європи щодо співпраці з Російською Федерацією, тоді як

підтримка сепаратистів Донбасу значно погіршила німецько-російські відносини, а також змінила відносини ЄС з Україною.

На перший погляд, тотальна війна мала б бути вагомою причиною для повного розриву відносин з РФ, але для деяких європейських країн, особливо Німеччини, не все так однозначно.

Для України Німеччина залишається одним із ключових гравців у системі міжнародних відносин, і від позиції Німеччини залежить подальший розвиток нашої європейської та євроатлантичної інтеграції.

Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну 24 лютого в німецьких політичних колах поширювалися неправдиві заяви про фальшиві довірчі відносини з президентом Росії Володимиром Путіним. Зокрема, Франк-Вальтер Штайнмаєр, президент ФРН, заявив, що ідея гарантувати добрі відносини з Росією через комерційну та енергетичну торгівлю є помилковою [19].

Канцлер Німеччини Олаф Шольц, виступаючи в Бундестазі 27 лютого, назвав цей період змін у німецькій політичній думці, вперше викликаний тотальною війною, «*Zeitenwende*», або «переломним моментом». Для Німеччини це означає відмову від постачання зброї в зони конфлікту, збільшення військових асигнувань і обмеження імпорту російських енергоносіїв. Ще 22 лютого Німеччина призупинила процес сертифікації газопроводу «Північний потік-2» у відповідь на схвалення Путіним Л/ДНР [13].

Зокрема, у червні цього року Бундесрат Німеччини (Федеральна рада) слідом за Бундестагом затвердив спеціальний фонд у 100 мільярдів євро для посилення Бундесверу (Збройних сил Німеччини) [20]. Бюджет Бундесверу тепер поступатиметься лише бюджету США та Китаю. Такі зміни також повинні допомогти Німеччині досягти цілі НАТО у 2%.

Зміна риторики німців очевидна, але є проблеми з майбутніми реальними діями. В Україні з початку тотальної війни лунали заклики до повного ембарго на російські нафту і газ і до збільшення зброї. Нерішучість

Німеччини у зовнішньополітичних питаннях і надмірна бюрократія у прийнятті рішень про постачання стали одними з основних причин скасування у квітні зустрічі з президентом Німеччини Франком-Вальтером Штайнмаєром, який хотів зустрітися з президентами країн Балтії. Держава і Офіційне пояснення польської відмови від візиту, однак, полягає в тому, що українська сторона не надіслала запрошення, оскільки, за словами заступника голови Офісу президента Ігоря Зовкова, «було б неввічливо вчинити інакше». Франк-Вальтер Штайнмаєр прибув в Україну ще 25 жовтня, а канцлер Німеччини Олаф Шюльц у червні зустрівся з президентом Франції Еммануелем Макроном і экс-прем'єр-міністр Італії Маріо Драгі разом відвідали Україну[6]. Цього разу президент Німеччини вирішив додати до України партію систем ППО IRIS-T, реактивних систем залпового вогню «Марс-2» і самохідних гаубиць [4].

Загалом причинами політичного повороту Німеччини вважають міжнародний тиск і зниження внутрішньої громадської підтримки коаліції «Маяк» і канцлера. Згідно з опитуванням Forsa, трохи менше третини німців вважають Шюльца сильним лідером. Олафу Шюльцу також поки що не вдалося стати успішним кризовим менеджером – 47% німців були мало або зовсім незадоволені його поведінкою під час тотальної війни в Україні [27].

У засобах масової інформації ви також можете багато разів почути про неправильне спілкування уряду. Оголошені канцлером Олафом Шюльцом зміни курсу зовнішньої політики Німеччини також спричинили проблеми для «світлофорного» уряду і тим самим спровокували кризу в альянсі: доречним прикладом є справа Крістін Ламбрехт, міністра оборони та заступника Соціал-демократична партія, її критикували як «світлофорний» уряд. Відомство безконтрольно та повільно приймало рішення щодо постачання зброї в Україну, а також міністр охорони здоров'я Карл Лаутербах, який часто скасовував рішення про обмеження під час пандемії коронавірусу.

Німеччина підтримує введення санкцій проти російських енерготранспортних компаній, але сподівається на поступову заборону їх

імпорту, щоб негайне ембарго не призвело до внутрішньої економічної кризи [5]. Зокрема, наприкінці березня міністерство економіки Німеччини повідомило, що залежність Німеччини від російського природного газу досягла 40% замість попередніх 55% [26].

Що стосується нафти, то 1 травня Роберт Габек, міністр економіки та енергетики Федеративної Республіки Німеччина, представив другий звіт про прогрес у енергетичній безпеці та заявив, що залежність від російської нафти впала до 12%. У той же час *Le Monde* виявила, що німецький уряд переоцінив свою здатність зменшити залежність не приблизно на 12%, а приблизно на 28%. У Мінекономіки відповіли на ці звинувачення, пояснивши, що різниця в цифрах пов'язана з тим, що компанії-імпортери нафти тоді заявили про готовність розірвати контракти з Росією [25].

З іншого боку, Російська Федерація успішно маніпулювала енергетичним дискурсом. Припускають, що страх перед холодною зимою дозволяє Росії дестабілізувати ринки та продовжувати отримувати прибуток від поставок через альтернативні маршрути та підривати підтримку України у війні. Ще в червні "Газпром" скоротив поставки "Північним потоком-1" на 60% через "неповернення газокompресорних установок Siemens". Після цього 12 липня обидві гілки були зупинені на щорічне технічне обслуговування і відтоді працювали лише на 20% потужності. 31 серпня через "планові роботи" зупинили газопровід, а 2 вересня виявили компресор Siemens з підозрою на витік масла. Німецька компанія тоді заявила, що несправність не вимагала зупинки обладнання, але Газпром успішно використав технічні причини для зменшення споживання газу, тим самим уникнувши арбітражу з боку європейської компанії щодо невиконання умов контракту.

Три витіки було виявлено 26 вересня на газопроводі Nord Stream в економічній зоні Данії та Швеції, а четвертий витік був виявлений через кілька днів між двома іншими трубопроводами Nord Stream-1. Сейсмометри показали, що витік був спричинений вибухом, що чітко вказує на навмисний характер атаки. Зокрема, Німеччина, Данія та Швеція прямо заявили про

диверсії. Крім того, вибухи слід вважати актами екологічного та кліматичного тероризму, оскільки вони призвели до викиду приблизно 300000 тонн метану, одного з найбільш агресивних парникових газів, в атмосферу [23].

Більшість фактів свідчать про те, що вибухи на газопроводах вигідні насамперед Росії, оскільки, перш за все, вони дають можливість вказати на так звані об'єктивні технічні причини скорочення поставок природного газу на ринок ЄС. По-друге, вони відволікають увагу від необхідності прийняття рішення про визнання підтримки Російською Федерацією тероризму та викликають сумніви щодо трансатлантичної солідарності [15].

Однак наразі ані диверсії, які загрожують енергетичній безпеці та навколишньому середовищу, ані традиційні брехливі заяви Російської Федерації не є суттєвими факторами для того, щоб говорити про повний розворот німецької зовнішньополітичної риторики.

Особливо в питанні постачання зброї Федеративна Республіка Німеччина відстає. Першу партію важкого озброєння Україна отримала з Німеччини лише в червні. Гаубиця Panzerhaubitze 2000 була передана, як і обіцяла Німеччина в квітні[3].

Однак, як повідомляється на сайті федерального уряду, з початку війни Німеччина поставила Україні понад 15 мільйонів боєприпасів протитанкових і переносних зенітно-ракетних комплексів ("Stinger" і "Panzerfäuste"), сто тисяч гранат і п'ять тисяч протитанкових мін. Це також стосується військової техніки, одягу, амуніції [22].

Міністр фінансів Німеччини Лінднер заявив, що з початку війни Німеччина надала Україні військову підтримку на 12 мільярдів євро і пообіцяв продовжувати підтримувати Київ.

Німеччина виділила на підтримку України 22 мільярди євро, з яких 12 мільярдів – на військову допомогу. Про це заявив міністр фінансів Німеччини Крістіан Лінднер на спільній прес-конференції в Києві з українським колегою Сергієм Марченком.

Лінднер сказав: "Україна може й надалі вірити, що Німеччина разом з міжнародним співтовариством сама підтримає Україну. Ми знайшли 22 мільярди євро коштів для України. Це велика сума". Міністр фінансів Німеччини додав, що 120 мільярдів євро на військову допомогу.

Німецький міністр також пообіцяв продовжувати підтримку Києва. «Під час планування бюджету ми твердо запланували надання подальшої підтримки Україні протягом наступних років», — сказав Лінднер.

«Ви знаєте, що Німеччина є найбільшим вкладником до європейського бюджету, тому ми маємо велику частку майбутньої макрофінансової допомоги Україні (...). Саме в нашій країні (фіскальний. – Ред.) план. до 2027 року. Ми включили фінансування військової допомоги», — запевнив урядовець Німеччини.

Reuters цитує слова Лінднера: «Ми знаємо, що Україна також захищає наші цінності, а також мир і свободу в Європі в цілому». Міністр фінансів Німеччини запевнив: «Ми твердо запланували подальшу підтримку України в нашому бюджетному плануванні в майбутньому»

Крім того, у спільній заяві, підписаній міністрами двох країн, зокрема, передбачається надання німецькою стороною консультативної підтримки українській стороні, зокрема в митній політиці, моніторингу фінансового ринку, державному управлінні інвестиціями, повідомляє прес-служба повідомило Міністерство фінансів України, та приватизація державних підприємств.

З Лінднером також зустрівся прем'єр-міністр України Денис Шмигаль. «Ми обговорили перспективи співпраці між Україною та KfW. Ми реалізуємо 5 спільних інвестиційних проектів на суму 247 млн євро і готуємо ще 3 спільні інвестиційні проекти на суму 73 млн євро» із зустріччю німецького міністра.

Глава українського уряду висловив сподівання, що німецькі компанії братимуть участь у післявоєнній відбудові України, і наголосив на

необхідності посилення санкцій проти Російської Федерації та конфіскації російських активів, які стануть основним джерелом коштів на відновлення.

Шмигаль також зазначив, що вдячний уряду Німеччини за військову, санкційну та фінансову підтримку. "Україна отримала понад 1,5 млрд євро макрофінансової допомоги від Німеччини, більшу частину якої у формі грантів. Ми вдячні за підтримку програм МВФ, за роль Німеччини в програмі Фонду ЄС Україна та за просування європейських єдності», – сказав Прем'єр-міністр.

Отже, відповідь Німеччини на війну Росії проти України у 2022 році відповідала її позиції щодо міжнародного права та була зосереджена на пошуку мирного вирішення конфлікту шляхом діалогу та переговорів. Німеччина відіграла активну роль у дипломатичних зусиллях із вирішення конфлікту, а її економічні санкції проти Росії мали значний вплив на російську економіку. Відповідь Німеччини на гуманітарну кризу в Україні також заслуговує на увагу, коли країна надавала значну допомогу та підтримку тим, хто постраждав від конфлікту. Однак конфлікт триває, і потрібно зробити більше, щоб знайти мирне вирішення. Наслідки відповіді Німеччини, ймовірно, вплинуть на майбутні дипломатичні зусилля та відносини з Росією та Україною.

РОЗДІЛ 3.

ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ ТА ФРН

Україна та Німеччина мають багату історію економічних відносин, які розвивалися з часом. Ці відносини були сформовані різними факторами, такими як політичні зміни, економічна політика та міжнародні події. За останні роки Україна та Німеччина зміцнили свої економічні зв'язки, обидві країни отримали вигоду від збільшення торгівлі та інвестицій.

Україна та Німеччина мають економічні зв'язки ще з радянських часів. Однак лише на початку 1990-х років, після здобуття Україною незалежності, ці відносини почали розвиватися. Німеччина стала одним із ключових торговельних партнерів України, обсяг торгівлі за ці роки значно зріс. Однак відносини не завжди були гладкими: українська революція 2014 року та подальший конфлікт з Росією вплинули на економічні зв'язки між двома країнами.

Економічні відносини між Україною та Німеччиною продовжують розвиватися, і Німеччина є другим за величиною торговим партнером України після Росії. У 2019 році загальний обсяг торгівлі між двома країнами сягнув понад 8 мільярдів євро. Німеччина також є одним із найбільших інвесторів в Україну, загальний обсяг інвестицій якого становить понад 1,5 млрд євро. Основні сектори, що беруть участь в економічних відносинах, включають машинобудування, хімічну промисловість і харчові продукти. Зміцнення економічних зв'язків між Україною та Німеччиною є значним подією, яка принесла численні переваги для обох країн. Фактори, які сприяли цьому розвитку, включають політичні зміни, економічну політику та міжнародні події. Економічні відносини між Україною та Німеччиною сягають ще радянських часів, але лише після здобуття Україною незалежності на початку 1990-х років ці відносини почали формуватися.

Одним із ключових факторів економічних зв'язків між Україною та Німеччиною стало зростання товарообігу між двома країнами. За ці роки Німеччина стала одним із найважливіших торговельних партнерів України, і обсяг торгівлі продовжує зростати. Незважаючи на деякі невдачі, такі як українська революція 2014 року та наступний конфлікт з Росією, економічні відносини між двома країнами залишаються міцними. Наразі Німеччина є другим за величиною торговим партнером України після Росії, а обсяг торгівлі між двома країнами у 2019 році сягнув понад 8 мільярдів євро. Ця цифра є свідченням поглиблення економічних зв'язків між двома країнами. Окрім торгівлі, Німеччина також є одним із найбільших інвесторів України. Німецькі компанії інвестували в різні сектори української економіки, такі як виробництво, інфраструктура, енергетика та сільське господарство. Ці інвестиції не лише створили робочі місця, а й допомогли модернізувати промисловий та економічний сектори України. Серед основних галузей економічних відносин між Україною та Німеччиною основним напрямком співпраці є машинобудування. Німецькі компанії відомі своїм досвідом у машинобудуванні, а українські компанії змогли використати ці знання для розширення власних виробничих можливостей.

Ще одним важливим сектором співпраці є хімічна промисловість, німецькі компанії інвестують у виробництво хімікатів та добрив в Україні. Це допомогло підняти сільськогосподарський сектор України, який є основним внеском в економіку країни. Нарешті, харчові продукти також є важливим напрямком співпраці, німецькі компанії інвестують у виробництво та переробку харчових продуктів в Україні. Зміцненню економічних зв'язків між Україною та Німеччиною сприяли різноманітні політики та ініціативи. Наприклад, обидві країни створили ділові ради для сприяння торгівлі та інвестиціям.

Економічні відносини між Україною та Німеччиною мають численні переваги для обох країн. Україна виграє від збільшення торгівлі та інвестицій, що може призвести до створення робочих місць та економічного

зростання. З іншого боку, Німеччина отримує вигоду від величезних ресурсів і потенціалу України як ринку для німецької продукції. Крім того, зміцнення економічних зв'язків між Україною та Німеччиною позитивно впливає на Європейський Союз загалом, оскільки Україна є важливим партнером для ЄС. Міцні економічні зв'язки між Україною та Німеччиною очевидні в різних секторах, у яких вони співпрацюють. Машинобудування є особливо важливою сферою співпраці, оскільки німецькі компанії відомі своїм досвідом у цій галузі. Українські компанії змогли використати цей досвід і знання для розширення власних виробничих можливостей. Це призвело до пожвавлення виробничого сектору країни, який є ключовим рушієм економічного зростання. Хімічна промисловість є ще однією сферою співпраці, де німецькі компанії вклали значні кошти у виробництво хімічних речовин і добрив в Україні. Це позитивно вплинуло на сільськогосподарський сектор країни, який є основним внеском в економіку. Також важливою сферою співпраці між двома країнами є продукти харчування. Німецькі компанії інвестували у виробництво та переробку продуктів харчування в Україні, що сприяло збільшенню потужностей країни з виробництва продуктів харчування. Це особливо важливо, оскільки Україна відома своїми родючими ґрунтами та величезними сільськогосподарськими ресурсами, що робить її привабливим ринком для іноземних інвесторів.

Основним експортом України до Німеччини є сільськогосподарська продукція, метали та машини. Останніми роками український експорт до Німеччини зростає, загальна вартість якого у 2019 році перевищила 3,5 млрд євро. Експортний ринок характеризується такими тенденціями, як зростання попиту на органічні продукти харчування та зростання популярності українських ІТ-послуг.

Основними експортними товарами Німеччини в Україну є машини, транспортні засоби та хімікати. У 2019 році загальна вартість німецького експорту в Україну склала понад 4,5 млрд євро. Експортний ринок характеризується такими тенденціями, як зростання попиту на німецькі

технології відновлюваної енергії та зростання популярності німецьких споживчих товарів.

Інвестиційні потоки між Україною та Німеччиною в останні роки збільшуються, причому Німеччина є одним із найбільших інвесторів в Україну. У 2019 році німецькі інвестиції в Україну склали понад 1,5 млрд євро, причому основними секторами інвестування були енергетика, сільське господарство та інфраструктура. З іншого боку, українські інвестиції в Німеччину були відносно скромними, загальна вартість інвестицій у 2019 році становила близько 100 мільйонів євро.

Основними галузями німецьких інвестицій в Україні є енергетика, сільське господарство та інфраструктура. Німецькі компанії інвестували у проекти відновлюваної енергетики, такі як вітрові та сонячні електростанції, а також у модернізацію залізничної інфраструктури України. Сільське господарство також є ключовим сектором німецьких інвестицій, німецькі компанії інвестують у виробництво органічних харчових продуктів і розвиток сучасних методів ведення сільського господарства.

Політичний контекст, у якому існують економічні відносини між Україною та Німеччиною, є складним. Німеччина була ключовим прихильником прозахідної позиції України та відіграла провідну роль у відповіді ЄС на конфлікт на сході України. Однак стосунки між Україною та Німеччиною часом були напруженими, зокрема через такі питання, як корупція та енергетична політика. Подібні політичні фактори можуть вплинути на економічні зв'язки між двома країнами. Тим не менш, і Україна, і Німеччина висловили готовність зміцнювати свої економічні відносини в майбутньому.

Культурні відмінності між Україною та Німеччиною також можуть вплинути на економічні зв'язки між двома країнами. Україна має більш колективістську культуру, тоді як Німеччина більш індивідуалістична. Це може призвести до відмінностей у діловій практиці та стилях спілкування. Крім того, мовні бар'єри також можуть стати проблемою для компаній, які

намагаються вести бізнес в обох країнах. Проте були докладені зусилля, щоб подолати ці культурні відмінності, наприклад, програми мовної підготовки та ініціативи культурного обміну.

Підсумовуючи, українсько-німецькі економічні відносини мають багату історію та продовжують розвиватися протягом останніх років. Обидві країни виграють від збільшення торгівлі та інвестицій, і існує значний потенціал зростання для подальшої співпраці. Проте триваючий конфлікт на сході України та виклики, пов'язані з корупцією та політичною нестабільністю, можуть перешкоджати розвитку економічних зв'язків. Культурні та політичні відмінності також створюють проблеми, але були докладені зусилля, щоб подолати ці прогалини.

Для зміцнення економічних зв'язків між Україною та Німеччиною можна було б запровадити політичні заходи для подолання викликів, пов'язаних з корупцією та політичною нестабільністю. Це може включати заходи щодо підвищення прозорості та верховенства права в Україні. Можна також докласти зусиль для розширення програм мовної підготовки та ініціатив культурного обміну, щоб подолати культурний розрив між двома країнами. Нарешті, слід вивчити можливості подальшої співпраці в таких сферах, як дослідження та розробки, інновації та освіта, щоб максимізувати потенціал зростання економічних відносин.

Тривалий час Україна не була частиною домінуючого напрямку зовнішньополітичного процесу ФРН. Про це свідчить відсутність угоди про рамки відносин між Україною та Німеччиною. Основними документами, що регулюють співпрацю між двома сторонами, є "Спільна заява про основи відносин" і "Угода про розвиток широких відносин в економічній, промисловій, науково-технічній сферах", укладені в червні 1993 року.

Договірна база відносин Німеччини з Україною менш розвинена, ніж відносини з Росією чи Польщею. Адже політики в діалозі між сторонами мало. Основними механізмами взаємодії з Україною берлінські чиновники вважають економічні зв'язки та галузеву співпрацю.

У німецьких концепціях зовнішньої політики український порядок денний майже не згадується. Наприклад, у коаліційній угоді 18-ї сесії німецького Бундестагу Україна згадувалася лише в контексті Європейської політики сусідства.

Лише після того, як Росія почала анексію Кримського півострова та вторгнення на Донбас, все змінилося. У програмах основних політичних сил перед виборами в Бундестаг 24 вересня 2017 року йшлося про врегулювання «української кризи», засуджувалися агресивні дії РФ і участь Німеччини в «нормандській моделі». Виняток становлять документи партій «Ліві» та «Альтернатива для Німеччини», риторика яких схиляється до офіційної позиції Кремля [31. с.7].

Водночас агресія Росії проти України стала фактором трансформації механізму німецько-українського політичного діалогу. По-перше, в результаті цих подій в узбецько-німецькому механізмі співпраці почали активно використовуватися політичні консультації. У зв'язку з цим слід згадати численні переговори за участю України, Німеччини, Франції та Російської Федерації, а також започатковану у червні 2014 року «нормандську модель переговорів» для врегулювання кризи на сході України.

Для Німеччини участь є засобом утвердження пріоритету європейського виміру у зовнішній політиці. Для України діалог з німецькою стороною дає змогу розглядати російську агресію в контексті європейської безпеки.

По-друге, змінився вимір узбецько-німецьких відносин та ЄС. У даному випадку ми маємо на увазі діалог щодо виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Для німецької сторони цей процес має сенс, оскільки він може посилити вплив ЄС у Східній Європі та розширити масштаби економічного та галузевого співробітництва з Україною.

По-третє, Берлін відіграє важливу роль у підтримці режиму санкцій на рівні ЄС проти Росії, який був запроваджений у відповідь на російську

агресію в Україні. У контексті триваючої геостратегічної фрагментації інтеграційного простору ЄС це питання виглядає актуальним для німецької політики. Економічні збитки від санкцій були ще серйознішими. Останній завдав німецькій економіці збитків приблизно на 11,1 млрд євро з 2014 по 2016 рік.

Водночас Меркель заявила, що санкції є свідченням «нормативної сили» ЄС.

По-четверте, Німеччина підтримує рішення моєї країни під час саміту в Уельсі у вересні 2014 року розширити відносини з НАТО, створити трастовий фонд для допомоги Україні та надати комплексний пакет реформ допомоги Україні. Оборонний сектор домовився на саміті у Варшаві в липні 2016 року.

У новій «білій книзі» 2016 року з питань оборони Німеччина розцінила Російську Федерацію як виклик власній безпеці, що показало, що зовнішньополітична філософія Німеччини щодо України поступово змінюється.

Тому, хоча український вектор не був чітко концептуалізований у зовнішньополітичній системі Німеччини, Берлін зайняв проукраїнський підхід у разі російської агресії. Це призвело до трансформації українсько-німецьких відносин, у рамках якої з'явився політичний вимір, пов'язаний із вирішенням конфлікту на сході України, а також співробітництвом у сфері безпеки та виконанням спільних домовленостей. У результаті нинішні відносини між Україною та Німеччиною досягли безпрецедентних висот.

Україна та Німеччина розпочали новий проект зі створення в Україні спільного центру передових досліджень під керівництвом провідних науковців. Про це сторони досягли домовленості на 12-му засіданні українсько-німецької робочої групи з питань науково-технічного співробітництва, яке відбулося 31 січня 2018 року в Києві.

Від українських партнерів очікується співпраця з передовими німецькими університетами, науковими установами та компаніями. Проект

буде підтримано Федеральним міністерством освіти та досліджень Німеччини. Це можуть бути абсолютно нові центри або розширення існуючих дослідницьких структур. В Україні ініціативу підтримає Міністерство освіти і науки. Зокрема, МОН надасть українським партнерам проекту необхідну інформацію та додаткові ресурси, а також підтримку у вирішенні податкових та регуляторних питань. «Сьогодні ми узгодили ключові політичні питання, пов'язані з реалізацією проекту зі створення спільного центру передових досліджень. Більш конкретні кроки будуть обговорені згодом за широкої участі експертів обох країн», — голова української делегації, освіта і заступник міністра науки Максим Стріха. Сторони також домовилися затвердити перелік спільних українсько-німецьких наукових проектів, які будуть профінансовані та реалізовані у 2019-2022 роках. Відповідні конкурси були оголошені одночасно в Україні та Німеччині 19 грудня 2018 року.

«Ще одна хороша новина – Німецький дослідницький фонд (DFG) оголосив про плани встановити інституційне партнерство з Національним фондом досліджень України, яке включатиме, зокрема, двосторонні проекти в усіх фундаментальних сферах. Для нас це хороший знак, тому що, нагадаю, Національний фонд досліджень тільки почав свою роботу, але він має стати сильним гравцем в українській науці», – зазначив Максим Стріха).

Він додав, що Україна та Німеччина відзначили 25-річчя науково-технічної співпраці, яка розпочалася 10 червня 1993 року. За цей період за підтримки як України, так і Німеччини було успішно реалізовано та профінансовано понад 180 українсько-німецьких наукових проектів, організовано та проведено десятки конференцій, семінарів та форумів. У 2016 році започатковано новий формат двостороннього конкурсу, зокрема структурованих проектів. Вони пов'язані з управлінням науковими сферами. У 2017-2018 роках затверджено шість таких проектів, які мають на меті продемонструвати, які зміни нам потрібні в системі управління науковою та

інноваційною діяльністю та як їх реалізувати з урахуванням німецького досвіду.

Досить масштабною є також співпраця українських та німецьких науковців у рамках науково-інноваційної програми ЄС «Горизонт 2020». Таким чином, із 114 проектів, які зараз виконуються українськими учасниками, 80 реалізуються у співпраці з німецькими колегами. Нагадаємо, Україна планує стати асоційованим учасником нової рамкової програми ЄС з досліджень та інновацій Horizon Europe, яка стартує у 2021 році. Відповідні заявки подано до Міністерства освіти і науки України наприкінці 2021 року.

За підтримки урядів Німеччини та України ДТЕК підписав угоду з Siemens Energy щодо пілотного проекту з виробництва водневого палива. Про це повідомляє німецьке видання Handelsblatt. У рамках проекту компанія встановить електролізер потужністю 8,5 МВт на Маріупольському металургійному комбінаті імені Ілліча. Електролізер коштує 25 мільйонів євро, а «зелений» водень буде використовуватися для виробництва сталі з низькими викидами CO₂. Раніше Handelsblatt із посиланням на джерела в уряді повідомляло, що Німеччина пообіцяла США збільшити підтримку України в обмін на завершення будівництва газопроводу «Північний потік-2».

Зокрема, йдеться про те, що Україна має відігравати центральну роль у Green Deal і постачати в ЄС 7,5 ГВт «зеленого» водню в середньостроковій перспективі. Але сьогодні проект зупинено та заморожено. Про це, як повідомляють "Українські Новини", заявив керівник групи міжнародного співробітництва у сфері водню та енергетичних палив Німецького енергетичного агентства (dena) Кіліан Кроне на першій щорічній міжнародній конференції "Розвиток технологій водневої енергетики в Україні і світі" [29. с.89].

Вихід з енергетичного глухого кута: використання водню буде необхідним, враховуючи прихильність Німеччини амбітним цілям «кліматичної нейтральності», заявила двопартійна рада національної

енергетичної політики Krone. «Ми не зможемо здійснити енергетичний перехід без водню, ми не зможемо здійснити енергетичний перехід незалежно і автономно», — визнав він. Krone заявив, що використання викопного палива має бути скорочено на 90-95%, виходячи з використання енергоносіїв на основі самого водню. При цьому його імпорт перевищить власне виробництво. Німеччина хоче встановити «водневе партнерство» і зараз визначає країни для такої співпраці. У 2019 році був проведений перший аналіз країн, чия економіка дозволяє використовувати водень і чия законодавство дозволяє міжнародну співпрацю в цьому напрямку. Krone сказав, що "Україна перебуває в досить хорошому становищі", тому можливості для партнерства хороші. Але він додав, що Києву необхідно зосередитися на вдосконаленні законодавства щодо зеленого водню, що допоможе чітко налагодити партнерські відносини. Krone зазначив, що перевага України полягає в її інтеграції в європейську транспортну мережу, що дає можливість змішувати водень з іншими енергоносіями для транспорту. Разом з тим він додав, що є потреба модернізувати ГТС.

Загалом Німеччина має 38 заходів у рамках національної водневої стратегії (опублікованої минулого літа). Він передбачає значне фінансування міжнародної співпраці: починаючи з 2021 року на проекти, пов'язані з зеленим воднем, за участю іноземних партнерів виділено 2,8 мільярда євро (7,8 мільярда євро – на внутрішні заходи до 2030 року).

Krone сказав, що необхідно зрозуміти, як швидко Україні потрібно буде створити потужності з виробництва водню, щоб стати частиною зусиль з декарбонізації європейської та світової економіки та стати партнером Німеччини. Krone також згадав про меморандум про співпрацю в енергетичній сфері, який Україна та Німеччина підписали минулого серпня.

За оцінками Посольства Німеччини та Зовнішньоторговельної палати, в Україні одночасно працює від 2000 до 2500 німецьких компаній, у тому числі багато малих і середніх підприємств. До пандемії коронавірусу німецькі компанії та інвестиції створили в Україні близько 60 000 робочих місць, у

тому числі близько 35 000 лише в секторі поставок для автомобілів. Незважаючи на загальну позитивну динаміку, є ще деякі проблеми.

Німецькі компанії в Україні до спалаху коронакризи здебільшого оптимістично дивилися в майбутнє та мали відповідні інвестиційні плани. Наприклад, у 2018 році Палата зовнішньої торгівлі Німеччини підрахувала, що можливі інвестиції німецьких компаній в Україну в найближчі 10 років становитимуть 25 мільярдів доларів США. Торгівля між Німеччиною та Україною відновилася після рецесії 2014-2015 років, яка передувала пандемії коронавірусу. Якщо взяти як приклад 2017 рік, обсяг його транзакцій досяг 7,8 мільярда доларів США. У Сполучених Штатах у 2018 і 2019 роках він становив 850 і 8,6 мільярда доларів США відповідно. За 11 місяців 2020 року, незважаючи на вплив епідемії, він все ще досяг 6,7 мільярда доларів США. 22% німецького експорту в Україну становили машини та обладнання, а 16% – хімічна та автомобільна промисловість. На медицину, електротехніку, інформаційні технології тощо припадає менше 10%. У період з 2015 по 2019 рік німецький експорт в Україну зріс на 15-22% залежно від галузі, особливо в автомобільній, машинобудівній, оптичній, хімічній, текстильній промисловості та галузях інформаційних технологій. Зросла кількість рейсів між містами Німеччини та України. За перші два роки після скасування візового режиму українці здійснили 33 мільйони поїздок до Шенгенської зони. У 2019 році Україна експортувала до Німеччини товарів і послуг на \$2,97 млрд, що на 6% більше, ніж у 2018 році. Ринок дуже активний. З 2017 по 2018 рік експорт тютюнових виробів зріс на 367%, продуктів коксування та нафтопродуктів – на 167%, експорт руди – на 53%. Проте скоротився експорт комп'ютерної техніки (-37%), фармацевтичної продукції (-21%) та шкіри (-8%) [18].

Незважаючи на згадані вище інвестиційні перешкоди та пандемію коронавірусу, деякі експерти вважають, що економічне співробітництво між Німеччиною та Україною має хороші перспективи в таких сферах, як туризм та відновлювана енергетика. Це стосується і сільського господарства, де

скасовано (з обмеженнями) майже двадцятирічний мораторій на продаж землі. Швидкий розвиток ІТ-індустрії України надає все більше можливостей для інвестицій та співпраці. Повільна, але триваюча імплементація Угоди про асоціацію з ЄС поступово покращує загальні умови для торгівлі та інвестицій, зменшуючи технічні та тарифні бар'єри.

Німеччина є одним із найбільших торгових партнерів України та робить значний внесок як іноземний інвестор. У 2021 році наша країна посіла 40 місце серед імпортерів Німеччини (з 234 країн) та 53 місце серед експортерів німецької продукції. До повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України 24 лютого 2022 року Німеччина кілька років поспіль займала перше місце серед торговельних партнерів ЄС після Росії. [3]

Станом на лютий 2022 року загальна кількість німецьких компаній, що працюють в Україні, становила від 2000 до 2500, включаючи багато малих і середніх підприємств (МСП). До пандемії коронавірусу німецькі компанії та інвестиції створили в Україні близько 60 000 робочих місць, з яких лише близько 35 000 були в секторі поставок для автомобілів [4].

Німеччина є четвертим за величиною іноземним інвестором України, інвестувавши в економіку країни 1,7 мільярда доларів США з моменту здобуття незалежності. Попереду лише Швейцарія, Нідерланди та Кіпр[5]. Проекти ПІІ Німеччини в Україні в основному зосереджені у виробничій діяльності, на яку припадає 50% ПІІ Німеччини.

У списку найпривабливіших країн для роботи Німеччина посідає друге місце за популярністю для іммігрантів в Україні (після Польщі). Основним чинником приваблення іммігрантів з України є відносно високий рівень заробітної плати. Крім того, після військового вторгнення до Російської Федерації Німеччина надала притулок великій кількості українських біженців.

Протягом останніх десятиліть у подальшому розвитку двосторонніх відносин між Україною та Німеччиною було три ключових питання, а саме:

російсько-український конфлікт у 2014 році та повномасштабна війна у 2022 році, енергетична безпека та вступ України до ЄС.

Відповідно до Стратегії національної безпеки України, схваленої Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392, Федеративна Республіка Німеччина та Французька Республіка є основними партнерами України щодо отримання повноправного членства України. Країни ЄС та НАТО, протидіяти агресії Російської Федерації, зняти окупацію та безпечно реінтегруватися на тимчасово окуповані території. У липні 2022 року Німеччина погодилася виступати гарантом безпеки України на світовій арені, але не на виконання 5 статті альянсу.

У рамках стратегічного партнерства з Федеративною Республікою Німеччина планується задіяти Українсько-німецьку Групу високого рівня з економічного співробітництва, Міжурядові переговори щодо співробітництва в галузі розвитку, Українсько-німецьке енергетичне партнерство, Українсько-німецьке економічне співробітництво. Форум за участю вищих посадових осіб держави.

Проте Німеччина та Франція є досить складними партнерами для України, оскільки їхні інтереси в контексті членства України в ЄС залишаються певною мірою конкретними. Вони стурбовані перспективами швидкого членства України в ЄС у відносинах з Росією та ризиками для потужного центру прийняття рішень у Східній Європі. Що стосується політичних відносин з Україною, то Німеччина досить чітко відреагувала на зміни геополітичної ситуації в Європі та світі, але цей процес недостатньо активний і не такий швидкий, як сподівається Україна, оскільки Німеччина сподівається зберегти певні відносини з Росією. федеральний.

Німеччина є одним із найактивніших партнерів України, і економічне співробітництво з Німеччиною має широкі перспективи. Економічні та торговельні відносини між Україною та Німеччиною базуються на спільних інтересах та прискоренні процесу євроінтеграції нашої країни.

Аналізуючи особливості зовнішньої торгівлі Німеччини, варто зазначити, що вона є одним із найбільш динамічних секторів економіки та стимулятором економічного зростання, що робить Німеччину одним із найважливіших експортерів та імпортерів у світі. Добре розвинена система фінансування та страхування зовнішньоекономічної діяльності стимулювала стимулювання німецького експорту. Крім того, з метою сприяння зовнішньоекономічній діяльності німецькі компанії отримують державну фінансову підтримку для участі в зарубіжних виставках і ярмарках, що становить близько 20% від загального експорту Німеччини, а також зміцнилася мережа Німецької зовнішньоторговельної палати. Розгорнути[10].

Німеччина є економічно успішною та відкритою країною, яка посідає перші місця в численних рейтингах, включно з інноваціями та дослідженнями. Це найбільша економіка в Європейському Союзі і четверта за величиною в світі після США, Китаю та Японії. Його конкурентоспроможність і участь у глобальній мережі зумовлені потужним інноваційним потенціалом і значною орієнтацією на експорт.

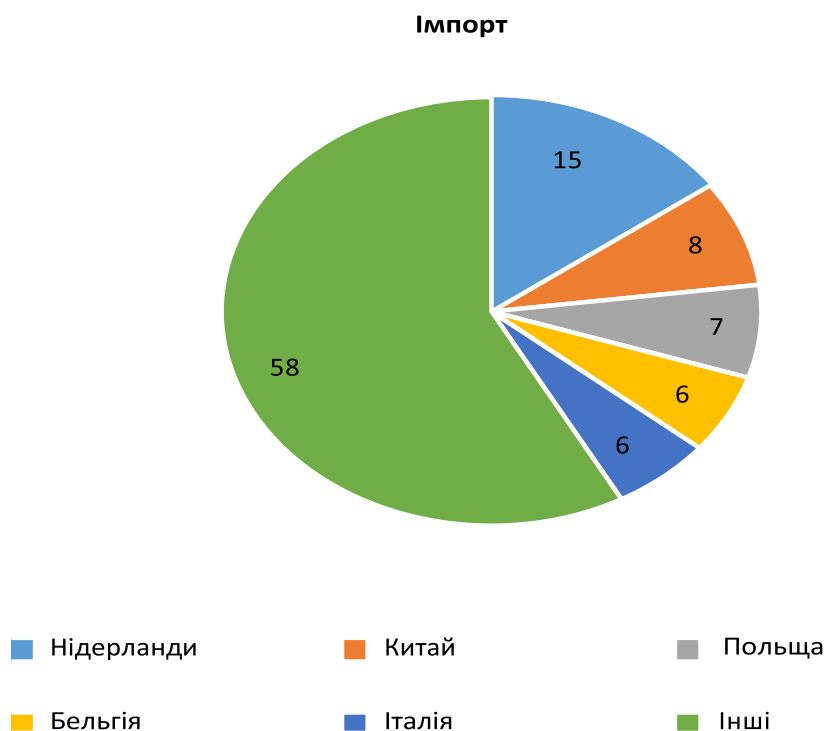
Німеччина є однією з найбільш промислово розвинутих країн світу: промисловість і будівництво становлять 31% загальної структури доданої вартості, з них обробна промисловість — 23%. Інші 69% загальної структури доданої вартості – це сфера послуг. Економіка Німеччини є відкритою, з рівнем відкритості торгівлі 85-89% і рівнем проникнення імпорту 32-34% за останні п'ять років. Понад 99% малих і середніх підприємств є структурною опорою економіки. Малі та середні підприємства приділяють додаткову увагу, її акції котируються в німецькому фондовому індексі DAX Франкфуртської фондової біржі, найважливішого фінансового центру в континентальній Європі[11].

У 2020 році під впливом епідемії COVID-19 економіка Німеччини пережила серйозну рецесію. Однак економіка почала виходити з кризи, ВВП зріс вперше після епідемії (2,7% у 2021 році) і досяг 3563,9 млрд євро. За підсумками 2021 року обсяг зовнішньої торгівлі Німеччини склав 2,578 млрд

євро (2020 рік – 2,232 млрд євро), експорт – 1,375 млрд євро (2020 рік – 1,206 млрд євро), імпорт – 1,203 млрд євро (2020 рік – 1,026 млрд євро). Незважаючи на виклики у 2021 році, Німеччина все ще зберігає типове позитивне сальдо зовнішньої торгівлі[1].

На рис. 3.1 представлені основні торговельні партнери Німеччини, частка яких в імпорті та експорті товарів була у 2021 р. найбільшою. Як бачимо, серед країн Східної Європи до топ-5 входила лише Польща.

Рис. 3.1. Основні торговельні партнери Німеччини

Загалом німецькі компанії активно розширюють співпрацю зі Східною Європою. Торгівля Німеччини з Україною має один із найвищих темпів зростання, що є позитивним для нас. Хоча частка України у зовнішній торгівлі Німеччини незначна, вона стала однією з країн регіону з найвищими темпами зростання імпортно-експортних операцій з Німеччиною.

Німеччина є одним із найважливіших торговельних та інвестиційних партнерів України. Найважливішими експортними товарами Німеччини є машини, транспортні засоби, хімікати та електротехнічна продукція. Найважливішими експортними товарами України є текстиль, одяг, вироби з металу/сплавів/заліза та хімічна продукція. Багато німецьких компаній мають

представництва в Україні. Окрім Посольства Німеччини, їхніми інтересами в Україні опікується також «Німецька економічна делегація», яка представляє Асоціацію торгово-промислових палат Німеччини.

Зараз кількість представництв німецьких компаній в Україні становить близько 250, а кількість німецьких компаній і спільних підприємств – близько 950, і вона постійно зростає. Загалом в Україні працює понад 1200 компаній з участю німецького капіталу[11].

Німецько-українська група високого рівня з економічних питань (Група високого рівня), створена в липні 2005 року, сприяє розвитку економічного співробітництва для сприяння розвитку двосторонніх економічних відносин та забезпечує обмін інформацією в усіх сферах економіки. стосунки, надавати допомогу в конкретних проектах і шукати рішення поточних проблем. Водночас протягом багатьох років Уряд України від імені Федерального міністерства економіки отримує консультативну допомогу на найвищому офіційному рівні з питань економічної та соціальної політики від «Німецької консультативної групи».

Німецько-українська торгово-промислова палата (АНК Україна) є частиною глобальної мережі Німецьких торгово-промислових палат (АНК), що налічує 140 офісів у 92 країнах. Організація була заснована в Києві в 2016 році і відтоді підтримує українські та німецькі компанії у розвитку міжнародного бізнесу та є важливою платформою для двосторонніх економічних обмінів[9].

Україна не входить до списку основних торгових партнерів Німеччини. Частка України в німецькому імпорті становить 0,26%. З іншого боку, Німеччина посідає одне з головних місць у зовнішній торгівлі України.

Експорт

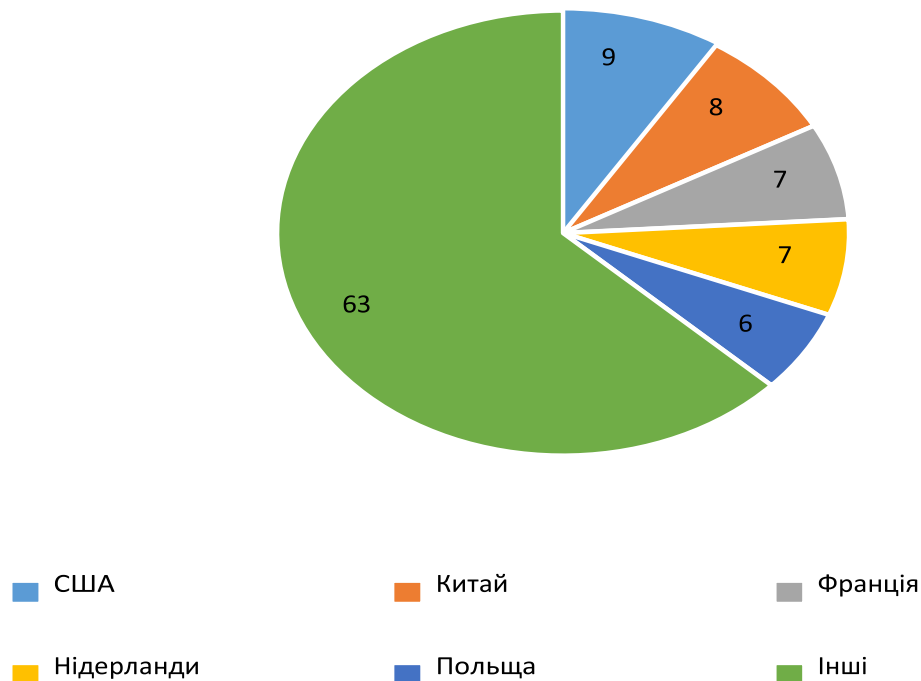

Рис. 3.2. Основні партнери Німеччини з торгівлі товарами у 2021 р., %
[11]

Таблиця 3.1 Основні показники зовнішньої торгівлі товарами між Україною та Німеччиною за 2001–2021 рр., тис. дол. США [7]

Роки	Експорт	Імпорт	Сальдо
2001	710869,41	1380182,97	-669313,56
2002	755422,38	1658209,57	-902787,19
2003	1423824,22	2273457,87	-849633,65
2004	524997,74	352194,52	172803,22
2005	1286236,92	3384244,01	-2098007,09
2006	1283847,3	4267603,9	-2983756,6
2007	1644519,2	5829975,6	-4185456,4
2008	1837105,4	7165287,8	-5328182,4
2009	1248125,7	3852129,1	-2604003,4
2010	1499472,9	4603082	-3103609,1

2011	1763830,5	6865714,2	-5101883,7
2012	1645030,3	6807143,2	-5162112,9
2013	1603784,9	6771002,9	-5167217,9
2014	1590590,3	5361520,6	-3770930,3
2015	1328677,4	3975626,5	-2646949,1
2016	1423735,2	4318445,9	-2894710,7
2017	1754185,7	5445028,2	-3690842,5
2018	2208355,5	5983348,8	-3774993,3
2019	2383003,1	5986873,6	-3603870,5
2020	2071739,4	5339677,7	-3267938,3
2021	2866373,4	6284374,9	-3418001,5

Аналізуючи динаміку зовнішньої торгівлі між Україною та Німеччиною з 2001 по 2021 рр. (табл. 3.1), можна побачити, що в цілому показники імпорту та експорту товарів демонструють тенденцію до зростання, але ця тенденція була перервана 2004, 2009, 2015 роками, і 2020 р. Усі знизилися, а падіння імпорту було більш очевидним. Причина в тому, що через світову фінансову кризу, епідемію нової корони та інші фактори постраждала зовнішня торгівля країн світу, а внутрішньополітичні негаразди, російська агресія та інші чинники вплинули на українську економіку. Варто також зазначити, що у двосторонній торгівлі товарами в основному домінує Німеччина, а позитивне сальдо зовнішньої торгівлі (за винятком 2004 року) завжди було від'ємним.

Що стосується зовнішньої торгівлі послугами, то український експорт послуг до Німеччини з 2014 по 2021 рік мав тенденцію до зростання, тоді як динаміка імпорту була нестабільною. За винятком 2015 року, протягом усього періоду сальдо зовнішньої торгівлі послугами було додатним (табл. 3.2).

Таблиця 3.2. Основні показники зовнішньої торгівлі послугами між Україною та Німеччиною протягом 2014–2021 рр., тис. дол. США [7]

Роки	Експорт	Імпорт	Сальдо
2014	672831,2	591345,8	81485,4
2015	451954,4	538479,9	-86525,5
2016	488444,8	364093,4	124351,4
2017	538712,3	357757,0	180955,3
2018	591212,1	403032,5	188179,6
2019	605685,1	491160,0	114525,0
2020	630421,5	420218,8	210202,7
2021	717262,2	458850,8	258411,4

Як видно, у 2021 році, після стихання епідемії COVID-19, динаміка двосторонньої торгівлі демонструвала стійку тенденцію до зростання, а обсяг торгівлі товарами та послугами між Україною та Німеччиною. У 2021 році обсяг торгівлі товарами та послугами між Україною та Німеччиною зріс на 23,2%, сягнувши приблизно 10,36 млрд доларів США. США. Водночас український експорт зріс приблизно до 3,59 млрд дол. Імпорт США склав приблизно 6,77 мільярда доларів. США.

Водночас Федеративна Республіка Німеччина залишається однією з країн-лідерів у торгівлі товарами з нашою державою, посідаючи шосте місце серед країн світу за обсягом українського експорту та друге місце за обсягом експорту. Обсяг імпорту. Серед європейських країн обсяг торгівлі товарами між Німеччиною та моєю країною займає друге місце.

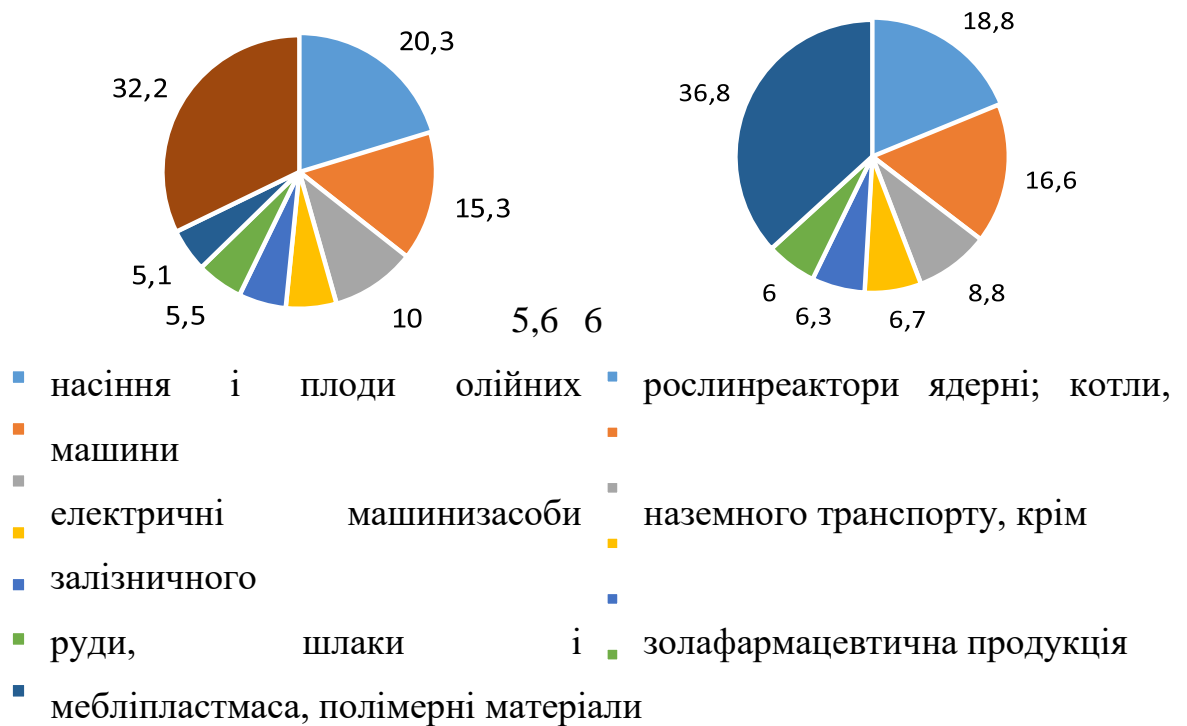
У товарній структурі українського експорту до Німеччини постачаються: насіння та плоди олійних рослин (20,3%); електричні машини (15,3%); руди, шлаки та зола (10%), меблі (6,0%); деревина та деревина. продукція (5,6%); ядерні реактори; котли, машини (5,5%); вироби з чорних

металів (5,1%); чорні метали (4,4%); одяг і аксесуари до одягу, текстиль (3,9%); крупи (1,6%) (рис. 3.3.).

Рис. 3.3. Товарна структура експорту України до Німеччини та імпорту Німеччини до України у 2021 р., % [7]

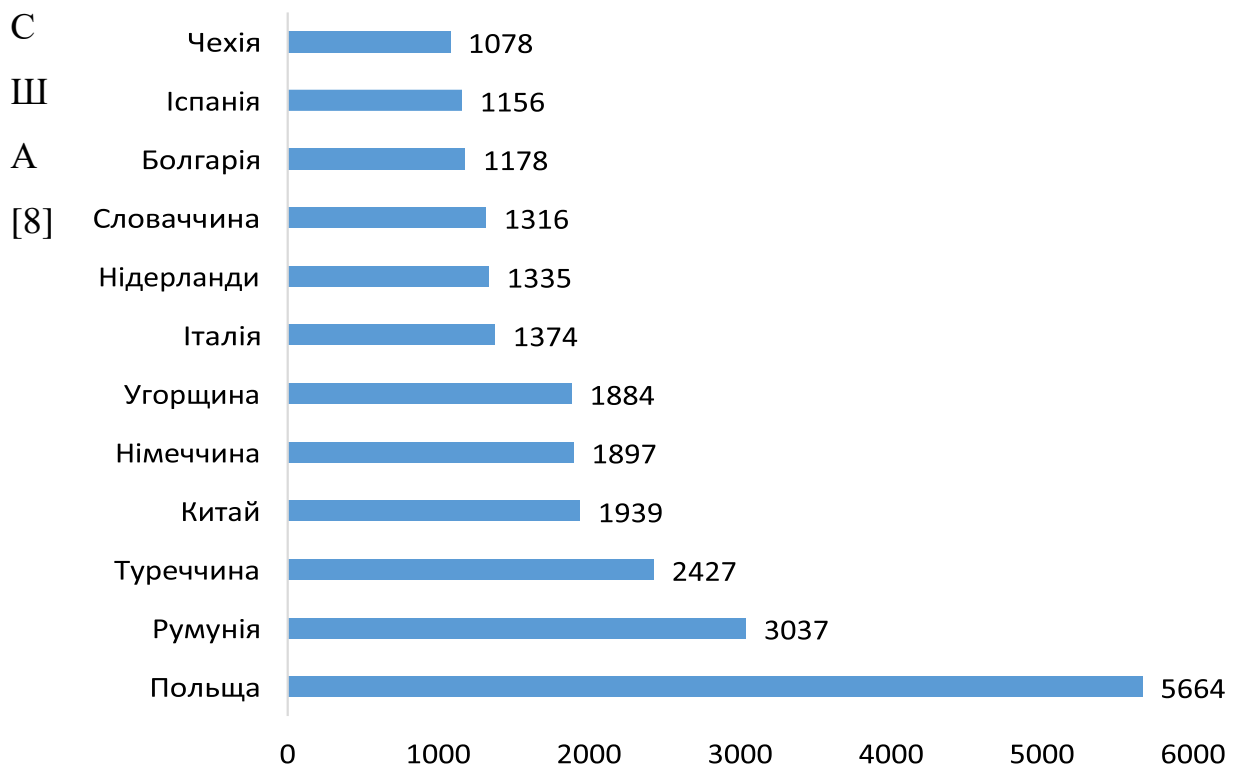
Експорт

Імпорт

З Німеччини імпортується в основному: ядерні реактори, котли, машини (18,8%); наземний транспорт, крім залізниці (16,6%); фармацевтичні товари (8,8%); пластмаси, полімерні матеріали (6,7%); мінеральне паливо, нафта та інші продукти дистиляції (6,3%), електричні машини (6,0%), різні хімічні продукти (3,4%), оптичне та фотообладнання та інструменти (3,3%), папір і картон (2,4%), різні продукти харчування (1,7%) [10].

Рис. 3.4. Експорт України за країнами за 10 місяців 2022 р., млн. дол.

Як видно, структура міжнародної торгівлі України та Німеччини визначається різним рівнем економічного розвитку двох країн, тому імпорт з Німеччини більш диверсифікований, представлений високотехнологічною продукцією, такою як машинобудування та хімія. промисловість.

З іншого боку, в українському експорті багато товарів з нижчою доданою вартістю, найбільшу частку в якій становить продукція агропромислового комплексу. Частка експорту електромобілів досить висока (15,3%), але його вартість впала на 2,1% порівняно з 2020 роком.

Ми помітили, що позитивне сальдо торгівлі послугами моєї країни з Німеччиною буде позитивним у 2021 році. У структурі експорту послуг України до Німеччини переважають транспортні послуги (36,5%), послуги у сфері телекомунікацій, комп'ютерних та інформаційних послуг (24,1%), послуги з обробки матеріальних ресурсів (16,3%), бізнес-послуги (15,9%). %).

У структурі імпорту з Німеччини найбільшу питому вагу займають транспортні послуги (37,9%), послуги у сфері телекомунікацій, комп'ютерні

та інформаційні послуги (20,5%), ділові послуги (14,1%) та роялті, пов'язані з наступними сферами та ін. послуги: використання інтелектуальної власності (9,1%).

Можна відзначити схожість у структурі торгівлі послугами між Україною та Німеччиною, відмінність лише в тому, що в імпорті Німеччини значну частку складають послуги, пов'язані з використанням прав інтелектуальної власності, тоді як український експорт є більшим. Ці послуги, які надаються в Україні, невеликі. Таким чином, Німеччина має значні переваги у сфері інновацій та об'єктів інтелектуальної власності, а права інтелектуальної власності тепер стали вирішальним фактором економічної конкурентоспроможності різних країн.

Потенціал України для розвитку зовнішньоторговельних відносин з країнами світу знищує Росія. Ще на початку року, тобто з січня по лютий 2022 року, український експорт показав позитивну динаміку зростання порівняно з відповідним періодом минулого року – експорт зріс на 34%. Однак ще в березні стався приголомшливий обвал поставок за кордон – скорочення на 50%. Експорт почав повільно відновлюватися в травні, показавши найкращі результати за останні місяці завдяки розблокуванню українських портів [13].

У разі, якщо Росія почне повномасштабну війну проти України у 2022 році, український експорт до Німеччини за 10 місяців 2022 року впав на 20,1% з \$2,3751 млрд за попередній період. Сполучені Штати досягають 1,8975 мільярда доларів. США. Серед країн-імпортерів українських товарів Німеччина посідає п'яте місце з часткою 5,14% (рис. 3). Водночас загальна частка ЄС у вітчизняному експорті зросла за цей період на 7,3% і досягла 62,7%[13]. Перешкоди морському експорту змушують вітчизняних експортерів переважно використовувати транспортну інфраструктуру в європейському напрямку.

Тому Україні варто розвивати зовнішньоторговельні відносини з Німеччиною, адже ринок цієї європейської країни через недостатню кількість

платоспроможних клієнтів на внутрішньому ринку може стати для багатьох перспективною нішею. Український підприємець та експортер.

Водночас можна окреслити перспективні напрями подальшої співпраці за умови, що Україна перемаже агресора та матиме можливість відновити свій економічний потенціал.

Варто відзначити результати дослідження, проведеного Trade+, Центром досліджень зовнішньої торгівлі Київської школи економіки за підтримки Німецького агентства з міжнародного співробітництва (GIZ) GmbH [14]. На основі аналізу даних він визначив найбільш залежні від імпорту товарів сектори німецької економіки, де українські виробники могли б знайти свою нішу. У дослідженні також визначено найперспективніші категорії товарів українського виробництва для експорту до Німеччини, які належать до пріоритетних напрямів, визначених експортною стратегією України, і які водночас формуватимуть внутрішній експорт наукоємної інноваційної продукції.

Найбільш перспективними для українських експортерів на німецький ринок вважаються наступні товари:

- автомобілі, причепа та напівпричепа;
- машини та обладнання;
- хімічні речовини та хімічні продукти - кокс і нафтопродукти - недорогочінні метали.

Тому українські експортери повинні приєднатися до секторів, які найбільше залежать від імпортних проміжних продуктів чи сировини і де ці продукти створюють найвищу додану вартість. Це сприятиме інтеграції в німецькі, і, швидше за все, європейські та світові виробничі ланцюги.

Крім того, в майбутньому Україна може стати експортером не лише сільськогосподарської продукції та сировини, а й відновлюваної енергії та зеленого водню з Німеччини. До початку повномасштабного вторгнення Україна має хороші шанси стати одним із провідних експортерів зеленого водню до Європи (особливо до Німеччини).

Але російська армія не лише масово обстрілює українські міста, а й намагається знищити ключові об'єкти енергетичної інфраструктури: високовольтні мережі, підстанції, центри управління та прямі електростанції, у тому числі об'єкти відновлюваної енергетики. Загалом, після об'єктів атомної енергетики та ліній електропередач, станції відновлюваної енергетики стали другим пріоритетом для знищення російськими агресорами.

Крім того, роль України як важливого постачальника цифрових продуктів і послуг до Німеччини може бути значно розширена, враховуючи велику кількість експертів у сфері ІТ та величезний попит на її послуги на німецькому ринку. Швидкий розвиток ІТ-індустрії України надає все більше можливостей для інвестицій та співпраці.

Варто зазначити, що через вплив санкцій зовнішня торгівля Німеччини з Росією зазнала значних змін і значно скоротилася. Це може створити додаткову нішу для вітчизняних експортерів на німецькому ринку. Для великої кількості німецьких міст можуть бути створені додаткові вікна можливостей для розширення експорту Російські агресори хочуть партнерства з українською громадою. З огляду на велику зацікавленість німецьких громад у співпраці з українськими громадами, уряд Німеччини неодноразово збільшував свій бюджет на підтримку проектів співпраці на рівні громад. Це допомагає налагоджувати ділові зв'язки на місцевому рівні, розширюючи тим самим зовнішню торгівлю.

ВИСНОВКИ

Отже, можна виділити кілька ключових аспектів присвяченої дослідженню українсько-німецьких відносин на сучасному етапі та результати проведеного дослідження.

Були визначені основні підходи та методи, які були застосовані у роботі. Вони дозволили здійснити комплексний аналіз політичних та економічних аспектів українсько-німецьких відносин. Методологічний підхід дав можливість збирати, систематизувати та аналізувати дані, що допомогло отримати об'єктивні висновки.

Розглянуті такі теоретичні підходи, як реалізм, лібералізм і конструктивізм, які були використані для аналізу відносин України та Німеччини в міжнародних відносинах. Підкреслюється необхідність подальших досліджень у сфері українсько-німецьких відносин і пропонується концептуальний підхід, який поєднує елементи міжнародних відносин, політології та економічної аналітики для аналізу політичних, економічних, культурних та соціальних аспектів взаємодії між Україною та Німеччина. Проаналізували сучасну історіографію політики Німеччини в Центрально-Східній Європі та розглядає вплив країн регіону на їхні взаємовідносини, їх міжнародну діяльність та фактори безпеки в регіоні Центрально-Східної Європи. Розглянули зовнішньополітичні зрушення Німеччини у відповідь на конфлікт на сході України та розглядає політичні та економічні інтереси Німеччини в регіоні Центральної та Східної Європи. Визначили, що ставлення Німеччини до своїх східних партнерів залишається незмінним, вбачаючи в них ринки збуту з потенційними споживачами та прибуткові виробничі зони з кваліфікованою робочою силою. Загалом, закладено теоретичне підґрунтя для дослідження українсько-німецьких відносин та висвітлено важливість розуміння перепозиціонування

зовнішньополітичних інтересів Німеччини в Центрально-Східній Європі та розвитку ситуації після возз'єднання Німеччини та Європи в цілому.

Проаналізували політичний вимір українсько-німецьких відносин в умовах російського вторгнення, було виявлено, що криза в Україні, спричинена російським вторгненням, суттєво вплинула на політичний контекст взаємин між Україною та Німеччиною. Зазначено, що Німеччина виявила підтримку та солідарність з Україною, активно виступаючи за збереження територіальної цілісності та суверенітету України.

Німеччина уважно стежить за конфліктом між Росією та Україною з моменту його ескалації в 2014 році. Країна підтримує дипломатичні відносини як з Україною, так і з Росією, але анексія Криму Росією в 2014 році призвела до значного погіршення двосторонніх відносин. Німеччина послідовно засуджує дії Росії в Україні та закликає до мирного вирішення конфлікту. У відповідь на війну Росії проти України у 2022 році Німеччина зробила конкретні кроки для підтримки зусиль України щодо захисту від російської агресії, зокрема надання військової та гуманітарної допомоги. Відповідь Німеччини на конфлікт була ефективною у збереженні послідовної позиції та участі в дипломатичних зусиллях для пошуку мирного вирішення. Проте реакцію Німеччини на конфлікт критикують, дехто стверджує, що країна повинна зробити більше для підтримки України, зокрема надати військову допомогу. Відповідь Німеччини вплинула на її відносини з Росією та Україною, і наслідки, ймовірно, вплинуть на майбутні дипломатичні зусилля. Німеччина відігравала активну роль у дипломатичних зусиллях із вирішення конфлікту, а її економічні санкції проти Росії мали значний вплив на російську економіку. Німеччина також надала значну допомогу та підтримку тим, хто постраждав від конфлікту. Однак конфлікт триває, і потрібно зробити більше, щоб знайти мирне вирішення. Позиція Німеччини щодо конфлікту між Росією та Україною має значну вагу, і від неї залежить подальший розвиток європейської та євроатлантичної інтеграції України. Загалом реакція Німеччини на конфлікт відповідала її позиції щодо

міжнародного права та була зосереджена на пошуку мирного вирішення конфлікту шляхом діалогу та переговорів.

Було розглянуто економічний аспект співпраці двох країн. Виявлено, що за цей період було досягнуто певний рівень економічної інтеграції та співпраці, проте існують і виклики, зокрема, щодо енергетичної залежності та реформування економіки України.

Зовнішня політика Німеччини щодо України зазнала трансформації після анексії Росією Криму та вторгнення на Донбас. Уряд Німеччини підтримав рішення України розширити відносини з НАТО, створив трастовий фонд для допомоги Україні та запровадив комплексний пакет реформ допомоги. Україна та Німеччина розпочали новий проект зі створення в Україні спільного центру передових досліджень під керівництвом провідних науковців. Німеччина є одним із найбільших торговельних партнерів України та іноземних інвесторів, в Україні працює від 2000 до 2500 німецьких компаній, які створили близько 60 000 робочих місць до пандемії коронавірусу. У двох країн є перспективи економічного співробітництва в таких сферах, як туризм, відновлювана енергетика, сільське господарство. Обсяг торгівлі товарами та послугами між Україною та Німеччиною у 2021 році зріс на 23,2%, сягнувши приблизно 10,36 млрд доларів США. Найбільш перспективними категоріями товарів українського виробництва для експорту до Німеччини є автомобілі, техніка, хімічні речовини, кокс, нафтопродукти. Україна також може стати експортером відновлюваної енергії та зеленого водню до Європи, особливо Німеччини. ІТ-галузь в Україні надає більше можливостей для інвестицій та співпраці. Уряд Німеччини збільшив свій бюджет на підтримку проектів співпраці на рівні громад, розширення зовнішньої торгівлі. Проте ключовими питаннями двосторонніх відносин залишаються російсько-український конфлікт, енергетична безпека та вступ України до ЄС.

Отже, зазначено, що співпраця між країнами є важливою для об'єднання у зусиллях у вирішенні глобальних викликів, таких як кліматичні

зміни, криза безпеки та економічні перетрубаці. В цілому, проведене дослідження свідчить про те, що українсько-німецькі відносини мають свої власні особливості та динаміку, і вони продовжують еволюцію на фоні сучасних геополітичних та економічних викликів. Важливо продовжувати співпрацю для досягнення взаємних інтересів та сприяння стабільності та процвітанню обох країн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрейків О. М. Євроінтеграція України як пріоритетний шлях розвитку держави. *Збірник наукових праць Львівського державного інституту новітніх технологій та управління. Юридичні науки*. 2007. Вип. 2. С. 240—247.
2. Богородицька Г. Є., Петренко І. В., Дядюра А. В. Зовнішньоторговельні відносини України та Німеччини на сучасному етапі. *Інфраструктура ринку*. 2022. Вип. 67. С. 9–13. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2022/67_2022/4.pdf (дата звернення: 12.11.2023).
3. Вихід з енергетичного глухого кута: двопарті, Національна комісія з питань енергетичної політики, грудень 2004 р., <http://www.astro.umd.edu/~hamilton/HONR268A/Energy.pdf>
4. Войтович О. І. Американно-німецькі відносини (1998—2005 рр.). *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія політичні науки*. 2023. № 8. С. 108—113. URL: <https://doi.org/10.31558/2617-0248.2023.8.18>(дата звернення: 07.01.2024).
5. Гайкен Е. На головних напрямках співробітництва // *Політика і час*. – 1996. – № 12
6. Гесць В. Про оцінку економічних втрат України внаслідок збройної агресії РФ (стенограма доповіді на засіданні Президії НАН України 30 березня 2022 р.). *Вісник Національної академії наук України*. 2022. № 5. С. 30–38. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/185175/08-Neuets.pdf?sequence=1>
7. Горбач Л.М. Міжнародні економічні відносини: Підручник. - К.: Кондор, 2015. - 266 с.

8. Гук З. Українсько-німецькі мовні контакти: історичний аспект. Іноземна філологія. 2016. Вип. 129. С. 71—75.
9. Дацків І. Б. Українсько-німецькі відносини в контексті Брест-Литовської конференції 1918 р. Problems of World History. 2023. № 21. С. 64—74. URL: <https://doi.org/10.46869/2707-6776-2023-21-3>(дата звернення: 07.01.2024).
10. Двосторонні відносини України та Німеччини [електронний ресурс]. – режим доступу : http://www.auswaertigesamt.de/EN/Aussenpolitik/Laender/Laenderinfos/01-Nodes/Ukraine_node.html
11. Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.
12. Дудаш Т. Вплив праворозуміння органів конституційної юрисдикції на їх правотлумачну діяльність (Німеччина, США, Україна). Право України. 2010. № 4. С. 199—205.
13. Життя після Меркель. Чи змінить Німеччина ставлення до Росії та що буде з «Північним потоком-2»? <https://www.radiosvoboda.org/a/nimechchyna-rosiya-sanktsiyi/31581564.html>
14. Жук М. Комерційні відносини України : Підручник для студ. вищих навч. закладів. Чернівці : Рута, 2003. 576 с.
15. Інститут світової політики. Україна-Німеччина: Як ситуативне партнерство перетворити на пріоритетне [Електронний ресурс]// Режим доступу до ресурсу: <http://iwr.org.ua/ukr/public/1918.html>
16. Калатур А. Welt: За два місяці Німеччина майже не надала зброї Україні і звела підтримку до мінімуму. Українська правда. 2022. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/05/29/7349196/>.
17. Климковецький М. NYT: НАТО розділився на два табори. Одні хочуть «поставити Росію на коліна», інші – підтримувати з нею зв'язки. Громадське телебачення. 2022. URL: <https://hromadske.ua/posts/nyt-nato->

- rozdililosya-na-dva-tabori-odni-hoch ut-postaviti-rosiyu-na-kolina-inshi-pidtrimuvati-z-neyu-zvyazki.
- 18.Коваль Н. Доля Нормандського формату: чому Меркель і Макрон можуть піти та що тоді робити Україні. Українська призма. 2021. URL: <http://prismua.org/09-01-2021-3>
 - 19.Колоїз Ж. В. Українсько-німецькі пареміологічні паралелі. Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. 2012. Т. 7, № 1. С. 60—81. URL: <https://doi.org/10.31812/filstd.v7i1.695>(дата звернення: 07.01.2024).
 - 20.Коломієць А. Розвиток зовнішньоекономічних зв'язків між Україною та Німеччиною [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://confcv.at.ua/forum/36-161-1>.
 - 21.Копиленко М. Л. Українсько-німецькі відносини: здобутки, проблеми, перспективи. Київ, 1996. 38 с.
 - 22.Короленко Н. В., Ларіна Т. І. Тенденції розвитку зовнішньої торгівлі України в умовах глобальної кризи covid-19. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 1. С. 59–65. DOI: [10.32702/2306-6814.2021.1.59](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.1.59)
 - 23.Кот С. В. Українсько-німецькі відносини щодо повернення та реституції культурних цінностей. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kot_Serhii/Ukrainskonimetski_vidnosyny_scho_do_povernennia_ta_restytutsii_kulturnykh_tsinnostei_1991_2012_rr.pdfPH PSESSID=igqdlc43f6p2prs7at2fvd0ui4.
 - 24.Крамар О. 33-й день повномасштабної війни рф проти України. Громадське телебачення. 2022. URL: <https://hromadske.ua/posts/33-j-den-povnomasshtabnoyi-vijni-rf-proti-ukrayini-tekstovij-onlajn>.
 - 25.Крим Реалії. Крим після Меркель: як домовлялася з Путіним?. Радіо Свобода. 2021. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/krym-realiyi-neadekvatnyu-putin/31488326.html>.

26. Крушинський В., Приймак Б. Ставлення Німеччини до євроінтеграційних та євроатлантичних прагнень України. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2017. Вип. № 131. С. 22-33.
27. Кулінич І. М. Українсько-німецькі історичні зв'язки. Київ : Наукова думка, 1969. 276 с.
28. Куницький О. Президент ФРН вперше визнав власні помилки у політиці щодо Росії. Deutsche Welle. 2022. URL: <https://www.dw.com/uk/prezydent-frn-vpershe-vyznav-vlasni-pomylyku-u-politytsi-shchodo-rosii/a-61358878>.
29. КУХНЮК, К. М. ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З НІМЕЧЧИНОЮ. Організаційний комітет: Бурмака Микола Олексійович-к. е. н., доцент Вінська Оксана Йосипівна-к. е. н., доцент Галенко Оксана Миколаївна-д. е. н., професор Козачок Тетяна Сергіївна-к. е. н., доцент, 238.
30. Лазарович М. В. Історія України : відповіді на питання екзаменаційних білетів : навч. посібник. Київ : Знання, 2010. 438 с.
31. Луценко Є. За два місяці війни Росія заробила €2 млрд від продажу газу, нафти та вугілля, більшість коштів – від країн ЄС. Громадське телебачення. 2022. URL: <https://hromadske.ua/posts/za-dva-misyaci-vijni-rosiya-zarobila-euro62-mlrd-vid-prodazhu-gazu-nafti-ta-vugillya-krayinam-bilshist-koshtiv-vid-krayin-yes>.
32. Мазаракі А., Мельник Т. Світове господарство: виклики російсько-української війни. ·SCIENTIA·FRUCTUOSA (Вісник Київського національного торговельно-економічного університету). 2022. 143(3). С. 4–35. DOI: [https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2022\(143\)01](https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2022(143)01)
33. Макогон Ю. В., Жарнікова А. І. Міжнародна торговельна політика України в умовах глобалізації та військовополітичного протистояння на сході країни. Економічний вісник НТУУ "КПІ". 2017. № 14. С. 100–105.

- 34.Макогон Ю. В., Попович О. М. Економічне співробітництво України та Німеччини: інвестиційні відносини. URL: <https://economy.kpi.ua/uk/node/348>.
- 35.Міжнародна торгівля URL: <https://me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&id=2728705f-e97d-43b9>.
- 36.Мінгазутдінова Г. Безпекова політика Німеччини: відносини з НАТО. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2010. Вип. 88, ч. 1. С. 42—45.
- 37.Мірошниченко Б., Денков Д. Діряве ембарго. Як Росія обходить санкції на імпорту зброї. Економічна правда. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/04/22/686100/>.
- 38.Мітрофанова О. Аналіз підходів Франції та Німеччини щодо європейської безпеки та ролі України в європейських процесах. Політичні процеси сучасності: глобальні та регіональні виміри. 2017. С.149-154. URL: <https://kpol.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/102/2018/04/електронний-варіант-збірника-конф12-13-жов2017.pdf#page=149>.
- 39.Неділько Н. Канцлер Німеччини Олаф Шольц: Ми повинні підтримати Україну. Deutsche Welle. 2022. URL: <https://www.dw.com/uk/kantsler-frn-sholts-my-povynni-pidtrymaty-ukrainu/a-60933765>.
- 40.Німеччина знову відмовилася надати зброю Україні – міністр оборони ФРН. Радіо Свобода. 2022. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-nimechchyna-zbroya/31689763.html>.
- 41.Основи українсько-німецьких політичних та економічних зв'язків [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://osvita.ua/vnz/reports/politolog/15692/>.
- 42.ОСОВСЬКА, С. Зовнішня політика Німеччини щодо України у 2014-2022 роках. 2022.

- 43.Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 3.11.2023).
- 44.Офіційний сайт Державної установи «Офіс з розвитку підприємництва та експорту». URL: <https://business.diia.gov.ua/eero> (дата звернення: 21.11.2023).
- 45.Офіційний сайт Німецько-Української промислово-торговельної палати. URL: <https://ukraine.ahk.de/ua/ueber-uns> (дата звернення: 2.11.2023).
- 46.Офіційний сайт Посольства України у Федеративній Республіці Німеччина. URL: <https://germany.mfa.gov.ua/> (дата звернення: 12.11.2023).
- 47.Під знаком енергополітики. Друга німецько-українська консультаційна зустріч у Києві // Deutschland. – 1999. – № 4.
- 48.Полтораков О. Українсько-російські парадоксальні відносини. Зовнішні справи. 2009. № 1. С. 31—32.
- 49.Пономаренко А. Українсько-німецькі зв'язки в новий час: хроніка подій // Діалог. - 2000. - №1. - С. 22-28.
- 50.Попович О.М., Макогон Ю.В. Економічне співробітництво України та Німеччини: інвестиційні відносини. Економічний вісник НТУУ «КПІ» : збірник наукових праць. 2012. № 9. С. 109–114. URL: <https://economy.kpi.ua/uk/node/348> (дата звернення: 4.11.2023).
- 51.Посольство України у Федеративній Республіці Німеччина: торговельно-економічне співробітництво між Україною та Німеччиною [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://germany.mfa.gov.ua/ua/ukrainede/trade>
- 52.Потапенко Д. О., Троц І. В. КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ПОДАТКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ТА ВИЗНАЧЕНОСТІ: УКРАЇНА VS НІМЕЧЧИНА. Економіка невизначеності: зміст, оцінювання, регулювання. 2021. С. 222—234. URL: <https://doi.org/10.31732/eu-cer-11>(дата звернення: 07.01.2024).

- 53.Приймак Б. Політика Німеччини щодо держав Центральної та Східної Європи у період канцлерства Ангели Меркель. дис. канд. політ наук: 23.00.04. Київ, 2018. 232 с. URL: http://false-science.ucoz.ua/Pryimak/dis_Pryimak.pdf.
- 54.Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України в редакції від 25.04.2008 р. № 959-ХІІ [Електронний ресурс] // ВВР. – 1991. – №29. – ст.377.
- 55.Прокопенко Т. В. Розвиток зовнішньоекономічних відносин з Німеччиною : магістерська робота. 2020. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/4728>(дата звернення: 07.01.2024).
- 56.Роль Німеччини в економічному розвитку України : thesis / М. Д. Домашенко та ін. 2017. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/66044>(дата звернення: 07.01.2024).
- 57.Романченко В.О., Ілясова Ю.В. Проблемні аспекти, що впливають на обсяги двосторонньої торгівлі між Україною та Німеччиною. Культура народів Причорномор'я. 2011. № 201. С. 166–168. URL: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/65213/60-Romanchenko.pdf?sequence=1> (дата звернення: 17.10.2023).
- 58.Слово і діло. Аналітичний портал [Електронний ресурс] // - Режим доступу до ресурсу: <https://www.slovoidilo.ua/2021/01/20/infografika/finansy/spivpracyamiz-h-ukrayinoyu-ta-yevropoyu-pryami-investyciyi-ta-zovnishnya-torhivlya-2020-rocz>
- 59.Солошенко В. В. Науково-технічне та гуманітарне співробітництво України й Німеччини в 90-ті рр. ХХ ст. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія: Вип. 47. – К., 2000. – С. 50–53.

60. Спільна декларація про основи відносин між Україною і Федеративною Республікою Німеччина : Декларація Україна від 09.06.1993 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276_012#Text(дата звернення: 07.01.2024).
61. Старостенко Г. В. Українсько-німецькі відносини: політичний та безпековий виміри співробітництва : автореф. дис. ... канд. політ. наук. Київ, 2004. 21 с.
62. Старостенко Г. Перспективи розширення Європейського Союзу на Схід // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Зб. Наук.пр. - Вип. 6, частина II. – К.: Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, 1998.
63. Старостенко Г. Розвиток українсько-німецьких відносин: політичний аспект співробітництва // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Зб. Наук.пр. - Вип. 42, частина II. – К.: Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, 2003.
64. Старостенко Г., Німецьке бачення нового європейського порядку та Україна у ньому // Науковий вісник дипломатичної академії України. – 2002.
65. Сулим Б. В. Українсько-австрійські відносини крізь призму взаємовідносин із Федеративною Республікою Німеччина. Актуальні проблеми політики. 2021. № 66. С. 98—104. URL: <https://doi.org/10.32837/app.v0i66.713>(дата звернення: 07.01.2024).
66. Угода між Україною і Федеративною Республікою Німеччина про сприяння здійсненню і взаємний захист інвестицій : Угода Україна від 15.02.1993 р. : станом на 29 черв. 1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276_415#Text(дата звернення: 07.01.2024).
67. Угода між Урядом України та Урядом Федеративної Республіки Німеччина про культурне співробітництво : Угода Україна від 15.02.1993 р.

- URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276_056#Text(дата звернення: 07.01.2024).
- 68.Ус І., Гавриленко Н. Вплив війни на зовнішню торгівлю України (за підсумками першого півріччя 2022 р.). URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-08/_us-gavrilenko-tablici_merged_0.pdf (дата звернення: 23.10.2023).
- 69.Фліссак А. Україна - Німеччина: шляхи співробітництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.disslib.org/kooperatsiyna-modelrozvytku-dvostoronnikh-ekonomichnykh-vidnosyn-ukrayiny-i.html>
- 70.Химинець В. Друга урядова "велика коаліція" та українсько-німецькі відносини на сучасному етапі // Вісник Київського славістичного університету. – Серія: Історія. – 2006. – Вип. № 27.
- 71.Химинець В.В. Історична динаміка геополітичних змін в Європі на початку ХХІ століття і відносини між Україною та ФРН // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – К., 2004. – Вип.10 (1).
- 72.Химинець В.В. Українсько-німецькі політичні відносини на початку ХХІ століття // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. – К., 2005. – Вип. 14.
- 73.Ченцов В. Євроінтеграція України. *ЄвроАтлантика*. 2012. № 1/2. С. 34—35.
- 74.Шайда О., Косовська В., Шайда С. ОСОБЛИВОСТІ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ ТА НІМЕЧЧИНИ. *Економіка та суспільство*. 2022. № 46. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-70>(дата звернення: 07.01.2024).
- 75.Шаповалова О. Українсько-російські відносини : деконструкція конфліктності. *Зовнішні справи*. 2010. № 1. С. 6—9.

- 76.Штекель М. Що втрачає Україна з відходом з політики Ангели Меркель?. 2021. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/merkel-ukraine-reactions/31476756.html>.
- 77.Юшкова С. О. Реципрокальні конструкції: українсько-німецькі паралелі. Типологія мовних значень у діахронічному та зіставному аспектах. 2010. Вип. 21. С. 48—58.
- 78.Як збільшити та диверсифікувати український експорт до Німеччини?. *Київська школа економіки*. URL: <https://kse.ua/ua/kse-research/yak-zbilshiti-ta-diversifikuvati-ukrayinskiy-eksport-do-nimechchini/>(дата звернення: 08.01.2024).
- 79.Frank B. ‘Energy diplomacy: West Germany, the Soviet Union and the oil crises of the 1970s’, *Historical Social Research*. 2014. Vol 39, no. 4. P. 165–85.
- 80.Härtel A. Unter Druck: Was der Krieg für die innenpolitische Entwicklung der Ukraine bedeutet URL: <https://www.iab-forum.de/der-ukraine-krieg-der-internationale-handel-und-die-preiseffekte-fuer-die-deutsche-wirtschaft>.
- 81.Ukraine Exports to Germany [Електронний ресурс] Trading Economics – Режим доступу до ресурсу: <https://tradingeconomics.com/ukraine/exports/germany>.
- 82.Wolter H. German foreign direct investment in Ukraine reaches \$1.7 billion [Електронний ресурс] Henrietta Wolter // Kyiv Post. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kyivpost.com/business/german-investment-in-ukraine-reaches-1-7-billion.html>.